

4/84

11. ARGANG

IXØYC

Menighedsfakultetets Studenterblad.
Udgives af Studenterrådet ved MF.

Redaktion

Stud. theol. Paul Friis (ans. red.)
- - Martin Jensen
- - Johannes Christoffersen
- - Carsten Haugaard Nielsen
- - Krista Rosenlund Larsen
- - Herluf Christensen
Stud. mag. Heinrich Pedersen

Adresse

IXØYC, Menighedsfakultetet
Katrinebjergvej 75, 8200 Århus N.
Tlf. (06) 16 63 00.

Tryk

Clausen Off-set
8700 Horsens.

Deadline for næste nr.: 10. januar 1985

*De i artiklerne fremførte synspunkter
er ikke nødvendigvis udtryk for
redaktionens mening.*

Forside: Linoleumstryk af Henrik Højlund

Copyright IXØYC 1984

Bøn for den lidende og forfulgte del af kirken

Et fast led i en af de daglige andagter på MF, er bønner for den lidende og forfulgte del af kirken. Med den lidende del af kirken retter tankerne sig bl.a. mod de kristne som lider under hungersnød i Etiopien, og dem som lever i det krigshærgede Libanon. Når det gælder den forfulgte del af kirken, er det ofte de kristne som lever bag jerntæppet, som bliver nævnt i forbønnen. Når der nævnes konkrete lande, hvor de kristne lider, så er det både fordi, det er disse lande, vi hører om gennem TV, avis og tildels også gennem den kristne mission (i denne sammenhæng: Europamissionen og Ethiopemissionen), men der nævnes også konkrete lande, fordi bøn altid er bøn for noget konkret.

Men hvordan kan det nu være, at vi i Danmark går i forbøn for disse kristne, som bor flere hundrede kilometer borte, og som vi derfor ikke kender personligt? Nogen af svaret ligger i dette, at de har Jesus som Herre ligesom vi. Selvom vi ikke ved, hvad det vil sige at lide i den grad, som de gør, så ved vi, at deres tro virkelig er sat på prøve, og derfor beder vi Jesus om, at Han vil bevare dem i troen og trøste dem i deres lidelser.

Forbønnens tjeneste er ikke en ny sag, som vi har startet op. Vi ved fra Pauli breve, at han og menighederne gjorde flittigt brug af forbønnen for hinanden. Paulus kendte også til at bede for kristne brødre og søstre, som han ikke kendte

personligt. Han bad nemlig for de kristne i Kolossæ og i Laodikæa, selvom de ikke havde truffet ham personligt (Kol. 2, 1), og han bad menigheden om at komme hans lænker i hu (Kol. 4,18). Dette betyder også, at vi med vor forbøn for de kristne i fjerne lande er videreførere af en nytestamentlig praksis.

Når vi beder for den lidende og forfulgte del af kirken, så ligger der også i disse ord, at de er en del af den samme kirke, som vi og alle kristne tilhører. Vi tilhører det samme legeme, som har Kristus til hoved, siger Paulus. I samme forbindelse siger han også, at når et lem lider, lider alle lemmerne med (1. Kor. 12,26). En af de måder, hvorpå vi kan lide sammen med den lidende og forfulgte del af kirken, er netop at nævne dem i vores forbøn.

Herre Jesus Kristus, vi beder Dig for vore medkristne, som lider i alle slags trængsler. Hjælp Du dem til at kunne lovprise Dig midt i deres nød. Bevar dem i troen på Din frelse, og lad dem være til vidnesbyrd for dem, de lever iblandt.

Bevar os, Herre, fra den skam at glemme de lemmer på Dit legeme, som lider. Lad os selv ikke sløves under gode dage, men være vågne over for de fristelser, de rummer. Før overalt Dine kristne således, at gode som onde dage må tjene til Din kirkes modning og manges frelse.

Amen.

Freddy Christensen

Leder:

Trosbegreb - hvilket?

Begrebet tro er unægteligt noget, vi ofte og fra forskellige synsvinkler taler og diskuterer om - og uden vi af den grund helt føler, at vi får mere styr på det. Det gør jeg heller ikke i denne leder, men jeg vil tage nogle aspekter frem, som har betydning for vores forståelse af troen.

For at få greb om troen kan vi skelne mellem to måder at beskrive tro på. Pdes. er der udsagn over troen og pdaa. udsagn ud af troen. Udsagn over troen beskriver det teoretiske eller dogmatiske indhold, tro har som kundskab om historiske fakta. Focuserer vi udelukkende på denne side af troen, bliver det en ren "forsandtholden" af læresætninger - en ideologi.

Udsagn ud af troen, beskriver den praktiske funktion, dvs. den indre åndelige og følelsesmæssige erfaring, tro giver. Kommer denne side af troen til at stå alene, bliver det blot en beskrivelse af nogle emotionelle processers psykiske forudsætninger.

Disse to sider af troen er afhængige af hinanden, for at det kan være tro. Men når vi skal forsøge at forstå, hvad tro er, må vi prøve at skelne mellem to sider.

Ud fra troens praktiske side skal vi se, hvilket trosbegreb der er almindeligt i dag, og hvad der egentligt er et bibelsk.

Vi møder let mennesker som siger: "Jeg kan ikke tro"; "jeg duer ikke til det med at tro"; "den evne har jeg ikke". Andre kan beklage, at de har mistet den og kan ikke få den igen.

For et menneske anno 1984 er det en selvfølgelig forståelse af, hvad tro er. Det er menneskets sag, dets eget svar på

Guds tale. Bagved denne trosforståelse ligger vort moderne menneskesyn, hvor mennesket anses for at være et selvstændigt initiativtagende subjekt. Som sådan indeholder mennesket forskellige evner og anlæg, som det selv kan bestemme sig for at optræne og opøve. Man kan så vælge at bruge den evne, man har til at tro på Gud. Mennesket er selv herre over, om og hvornår det vil tro. Tro hører således til menneskets personlige ejendom og habitus.

Når det er mennesket, der er subjekt for troen, medfører det, at tro opfattes som en subjektiv erkendelse - lig med noget, der ikke rigtig er til at regne med. Det, der er til at regne med, er det objektive, det som alle kan tage og føle på og regne op i tal. Tro, kristendom og kirke kommer således til at tilhøre menneskelivets private sfære med skær af utilregnelighed og tilfældighed. Det, der betyder noget i denne verden, er det, der hører til i den offentlige sfære, hvor tingene kan erfares og efterprøves. Og med dette begreb om troen er det ikke så svært, at kirken har trange tider.

Med dette rids af et moderne trosbegreb og det tilgrundlæggende menneskesyn bliver spørgsmålet, hvad der så er et bibelsk og - specielt for vores kirke - et luthersk trosbegreb.

En bibelsk forståelse af tro udtrykkes blændende af Luther i hans fortale til Romerbrevet. "Tro er Guds værk i os, som forvandler os og genføder os (Joh. 1,13) og dræber den gamle Adam og gør os til nye mennesker i hjerter, sind, tanker og alle kræfter og bringer os Helligånden."

Troen er ikke menneskets egen sag, men den afhænger af Gud. Tro er ikke en evne

eller et anlæg mennesket har, og som det kan bestemme sig for at udvikle, men troen skænkes af Gud.

Det er et helt omvendt syn på tro, i forhold til et moderne trosbegreb. Og der ligger også et helt andet menneskesyn til grund. Mennesket er såvel i den bibelske forståelse som hos Luther ikke et selvberørende subjekt, der er herre over sit liv og tilværelse. Sagt kort er mennesket derimod en valplads mellem Gud og Satan, hvor mennesket i den grad er afhængig af de påvirkninger, det modtager udefra.

Det medfører med hensyn til trosforståelsen, at når vi i evangeliets forkyndelse møder Gud, som den, der vil elske og tilgive os på trods af vores synd, skabes der tillid og tro til Gud i os. Det er ikke vores evne til at fæste tillid til Gud, der skaber tro, men det budskab vi modtager.

At det forholder sig sådan, kan illustreres ved følgende. Hvis jeg f.eks. siger, at en politiker er troværdig, er det om vedkommende politikers arbejde og program, jeg udtaler mig - og ikke om min egen evne til at tro på politikere. Skal jeg finde en politiker værd at tro på, bliver det ikke min sag, men politikere-rens.

Ligeledes i forhold til Gud. Det er Gud, der vil gøre sig troværdig overfor os - og dermed skabe tro i os.

Siger et menneske, at det tror på Gud, udtaler det sig ikke om sin evne til at tro, men at det har modtaget noget fra Gud, der er værd at fæste tillid til. (Var det omvendt, ville det også blive så som så med Guds eksistens!).

Dette trosbegreb får nogle konsekvenser for, hvordan vi opfatter mødet mellem Gud og mennesket. Det er igennem Ordet - i Bibel, forkyndelse, sakramenterne - Gud møder mennesket.

Gud lader sit ord bevare dets magt, når Han lægger det i menneskers mund, og her igennem vil Gud skabe, give, skænke tro og tillid til sig. Det er også det, Paulus giver udtryk for, når han siger, at troen kommer af det, som høres, og det som høres kommer i kraft af Kristi ord (Rom. 10,17).

Mennesket modtager igennem sproget - ordet - budskabet om Guds kærlighed til syndere, hvilket ikke kan undgå at skabe noget nyt i mennesket (jvf. Luther ovenfor). Det forudsætter selvfølgelig, at budskabet når igennem til modtageren - hvilket må være en påmindelse til os, som uddanner os til at videregive budskabet om Guds kærlighed til mennesker.

For det er, når mennesker hører Guds-ordets budskab, at tro og tillid til Gud skabes!

Det er vigtigt, at vi gør os klart, hvad et sådant trosbegreb betyder i dag. Når mennesker har et andet trosbegreb, fordi de har et moderne menneskesyn, er det afgørende, hvordan vi i vidnesbyrd og forkyndelse tager højde for et sådant trosbegreb.

Men det er absolut ikke mindre vigtigt, at vi selv er klar over hvilken trosforståelse, vi lever med.

At troen er en gave, Gud skænker igennem Ordets forkyndelse, får også betydning for et teologisk studium. Vi skal ikke havne i den græft, hvor vi ser det teologiske studium - og heller ikke undervisningen på MF, som noget der skal skabe troen. Så er vi havnet i et moderne trosbegreb, hvor tro er vores evne og anlæg, som vi skal styrke. Nej, troen vil Gud skabe og give os, når vi lytter til Hans tale igennem ordets forkyndelse.

Hvad skal vi så med et teologisk studium og en akademisk uddannelse? Det skal være stedet og midlet til, at vi bliver modnet og dygtiggjort til den opgave, der er så altafgørende, for at Gud kan skænke mennesker troen - nemlig at Hans evangelium må lyde stærkt og klart i kirkens forkyndelse.

Endvidere skal et teologisk studium tydeliggøre for os, hvilket budskab Gud vil have forkyndt for mennesket anno 1984. Og det er netop denne tydeliggørelse, der nødvendiggør et MF.

Den trosforståelse, hvor tro er en Guds gerning i mennesker, er gået tabt i dag.

Alligevel kalder Gud os til igennem vidnesbyrd og forkyndelse at sige evangeliets budskab - det hvorigennem Gud skænker tro og frelse.

Sjælesorgen og skyldproblemet

JENS HENRIK JAKOBSEN, STUD. THEOL. ALBORG

I: FORSKELLIGE OPFATTELSER AF SKYLD

A: PSYKOANALYSENS (FREUDS) OPFATTELSE AF SKYLD

Vi vil først referere det syn på skyld og skyldfølelse, som vi finder hos Freud.

Her er det vigtigt at gøre sig klart, at Freud sjældent eller aldrig taler om skyld, men om *skyldfølelse* eller *skyldbevidsthed*. Han taler således aldrig om skylden som noget objektivt eller som noget apriorisk hos mennesket, men om skyldfølelse som noget, der opstår sekundært i forbindelse med opvækst eller opdragelse. Ligeledes kan han ikke tale om nogen medfødt bevidsthed til at skelne mellem godt og ondt. Dette bestemmes udelukkende af den udefra kommende indflydelse.

Skyldfølelsen opstår i første omgang som en følge af barnets angst for tab af kærlighed - først og fremmest forældrenes kærlighed. Barnet undlader at gøre det onde af frygt for at blive afstraffet og når det har gjort det onde, føler det skyld eller dårlig samvittighed, fordi det frygter afstraffelse. Dette er skyldfølelsens barnlige stadium.

Senere fører denne angst for afstraffelse til dannelsen af *overjeget* eller *super-egoet*. Det, som sker ved dannelsen af overjeget er, at det, som på barnestadiet kun var en ydre autoritet, hvis straf man frygtede, nu bliver en indre *autoritet*, d.v.s. bliver en integreret del af personen. Overjeget bliver en slags højere normativ instans i mennesket, som anklager og censurerer dets handlinger. Det viser sig i en stadig spænding mellem

driftrangen og overjegets fordringer og kan også vise sig som en trang til selvsoning og selvafstraffelse. Overjeget og den deraf følgende skyldfølelse kan blive så stærk, at det kan give anledning til sygdomsdannelser. De sygdomme, hvor skyldfølelsen især er en afgørende del af sygdomsbilledet, er tvangsneurosen og melankolien (depressionen).

Skal vi trænge et trin dybere ned i Freuds forklaring på overjegets og skyldfølelsens opståen, må vi - som så ofte ellers hos Freud - gribe til Ødipuskomplekset. Opdragelsen indgiver én at de ødipale drifter og impulser bliver forbudte og farlige og Ødipuskomplekset bliver herved fortrængt. Imidlertid vil man ikke kunne løbe bort fra den skyldfølelse, som denne fortrængning medfører og overjeget viderefører forældrenes strenge forbud mod at lade Ødipuskomplekset blive virkeliggjort og opretholder derved skyldfølelsen. Overjeget bliver herved en afspejling af forældreinstansen. "Das Oberich wird den Charakter des Vaters bewahren und je stärker der Ødipuskomplex war, je beschleunigter seine Verdrängung erfolgte, desto strenger wird später das Oberich als Gewissen, vielleicht als unbewusstes Schuldfühl über das Ich herrschen". (1).

Endelig skal bemærkes, at skyldfølelsen ifølge Freud også kan overføres til det religiøse plan, hvorved forældreinstansen erstattes af en højere magt eller skæbne. Det indebærer, at man gør det gode for ikke at miste gudens (eller skæbnens) gunst. Og man ser ulykke og skæbnens ugunst som en guddommelig straf for det man har gjort.

Konkluderende kan vi sige om Freuds opfattelse af skyldfølelsen, at denne ikke ses som noget oprindeligt eller naturligt. Skyldfølelsen opstår i første omgang på grund af frygten for en straffende myndighed og i anden omgang på grund af overjegets strenge censur, som viderefører forældrenes mere eller mindre strenge forbud og idealer. Freud taler ikke om en reel eller virkelig skyld *bagved* skyldfølelsen. Skyldfølelse ses som noget uheldigt, der - hvis den bliver for stærk - må underkastes behandling.

B: FORSTÅElsen AF SKYLD I HUMANISTISK/EKSISTENTIALISTISK PSYKOLOGI OG FILOSOFI

Det er ikke alle repræsentanter for denne retning, som omtaler skyldproblematikken, men vi vil fremdrage nogle af dem, som gør det, og som kan have interesse i sjælesørgerisk sammenhæng.

Fra denne gruppe af psykologer og filosoffer kommer der en skarp kritik af den psykoanalytiske skole, sådan som den fremtræder hos Freud. Kritikken går først og fremmest på, at denne ikke regner med skyld som noget ontologisk. May taler således om "det fejlagtige i kun at tale om visse væge skyldforfølelser, som om det var uden betydning om skylden var virkelig eller ikke". (2). På tilsvarende måde taler Buber i sin artikel om "Schuld und Gefühl" om, at Freud vender op og ned på tingene. Freud vil forklare skylden som brud på urgamle tabuforestillinger, mens Buber tværtimod ser tabuer som en følge af, at mennesker ved og har erkendt at de er skyldige. Der er derfor en kortslutning, når Freud ser skyldfølelse som en følge af "Angst vor Strafe" (samvittighedens barnlige stadium) eller som en følge af "Strafbedürfnis als moralischer Masochismus, zu welchem der Sadismus des Überichs ergänzend hinzutritt". (3) (samvittighedens mere modne stadium).

Hermed er også allerede antydnet, hvordan man indenfor denne gruppe af filosoffer og psykologer positivt forstår skylden og skyldfølelsen. Det er vigtigt for dem at understrege, at skylden er noget *ontologisk*. Det hører med til den menneskelige eksistens ikke bare at føle sig skyldig, men at være skyldig.

Buber karakteriserer skylden "als ein ontisch charakterisierten Etwas, dessen Ort nicht die Seele, sondern das Sein" ist. (4) Hermed menes, at skylden ikke kan isoleres til sjælen (psyken), som noget der er opstået p.g.a. visse uheldige omstændigheder og som kan helbredes analytisk. Den hører med til selve eksistensen (Das Sein). Derfor kan han også bruge ord som autentisk skyld eksistentialskyld eller væsensskyld.

Hvis vi nærmere skal indholdsbestemme denne eksistentialskyld består den først og fremmest i, at mennesket har forspildt sine muligheder. Man har ikke aktualiseret de muligheder, som ligger indenfor rækkevidde og har derved til en vis grad fortabt sin tilværelse.

I og med at mennesket står i et skyldforhold til sig selv og sin egen tilværelse, står det også i et skyldforhold til andre mennesker, fordi den enkelte uvægerligt er sat ind i et medmenneskeligt samspil. At jeg ikke kan være helt og fuldt menneske betyder også, at jeg ikke kan være helt og fuldt medmenneske. Denne tanke finder vi bl.a. hos May, der siger, "at mennesket til en vis grad altid øver vold mod det sande billede af medmennesket og det lykkes aldrig helt at forstå, hvad det andet menneske behøver". (5)

Også Viktor Frankl har noget at sige i denne sammenhæng, selv om han angriber emnet fra en lidt anden synsvinkel. Han taler ikke om begrebet skyld, men om det beslægtede begreb ansvar. Han taler stærkt om det farlige i at se tilværelsen som noget skæbnebestemt og determineret. Selv om der i ethvert menneskeliv er et moment af skæbne, så kan intet menneske fratages friheden til at *indstille* sig på sin skæbne på den ene eller den anden måde. Enhver har muligheden for at *trods* sin skæbne. Og heri ligger menneskets ansvar. Mennesket er, som han siger, blevet sig selv som opgave. Menneskelivet er en lang række af muligheder.

"At være menneske betyder ikke at være faktisk men at være *fakultativt*". (6) Hermed menes, at menneskelivet aldrig må ses som et forhåndenværende faktum, men det er en stadig virkeliggørelse af muligheder. Endelig vil vi i denne sammenhæng nævne P. Tillich, som også taler om en radikal og eksistentiel skyld. Mennesket er

"essentially finite freedom" (7) d.v.s. at det indenfor grænserne af sin endelighed er sat til at virkeliggøre sin bestemmelse og aktualisere sine muligheder. Men i at virkeliggøre denne bestemmelse kommer mennesket stadigt til kort og lever derfor i et fremmedgjort forhold til sig selv. "Alle Menschen sind entfremdet vom dem, was sie essentiell sind".

Konkluderende kan vi sige, at det typiske og samtlige for denne gruppe af psykologer og filosoffer, som er refereret i dette afsnit er, at skylden går forud for skyldfølelsen og at der ligger en ægte og reel skyld bagved skyldfølelsen. Derfor ses skyldfølelsen også primært som noget sundt og positivt - som et sundhedstegn, der fremmer personlighedens udvikling.

Derfor er det også for disse vigtigt, at skylden i det terapeutiske arbejde overtages som ens egen. Skylden må gives eksistensberettigelse. Hvis den eksistentielle skyld gøres bevidst og accepteres, har det en frigørende terapeutisk effekt på personligheden.

C: KRISTEN/NYTESTAMENTLIG FORSTÅELSE AF SKYLD

Uden at ville stille den nytestamentlige/kristne skyldforståelse på en fast formel mener vi at kunne opstille følgende hovedsynspunkter:

a: Skylden må ses i lyset af en *teonom virkelighedsforståelse*. Skylden er skyld mod Gud og har sammenhæng med menneskets stilling overfor Gud som en synder. Synden defineres som oprør mod eller adskillelse fra Gud og bringer mennesket ind i et skyldforhold til Gud.

b: Som skyld mod Gud er skylden i Ny Testamente *radikal* og *total*. Den er ikke begrænset til overtrædelse af visse ydre bud og moralregler. Det er ikke bare det mennesket gør, der er galt, men det er selve mennesket, der er noget i vejen med. Dette ses bl.a. af lignelsen om den gældbundne tjener. I denne lignelse er tjeneren så radikalt og totalt forgældet i forhold til sin Herre, at han aldrig vil have mulighed for at tilbagebetale. Gode gerninger eller pligtopfyldende tjeneste vil aldrig kunne afdrage gælden. Derfor er der også i evangelierne en stadig brod mod gerningsretfærdighed. Gerningsretfærdighed er netop udtryk for, at man ikke har fattet skyldens og

gældens radikalitet. Eksempelvis kan nævnes lignelsen om arbejderne i vingården. (Matt. 20, 1-15) og lignelsen om farisæeren og tolderen (Luk. 18, 9-14). Disse giver eksempler på mennesker, der ville ordne deres gudsforhold gennem en handel med ydelser og modydelser. Dette lader sig ikke gøre ifølge nytestamentlig tankegang.

Som følge af ovenstående er der også i evangelierne et opgør med den tankegang, at man kan lave en gradering af skylden, så at nogle skulle være mere eller mindre skyldige end andre. Dette ser vi bl.a. af Jesu tale om de dræbte galilæere og tårnet i Siloam, (Luk. 13, 1-5). Jesus afviser her at der skulle være noget proportionsforhold mellem en bestemt synd og en bestemt straf.

Også Pauli forståelse af begrebet kød (*σαρκις*) og "livet efter kødet" peger mod en totalforståelse af menneskets naturlige tilstand som fjendskab mod og bortvendthed fra Gud. Denne holdning gennentrænger hele eksistensen og giver sig mangfoldige udslag, (Gal. 5, 19f.) - både i form af åbenlys løssluppenhed og i form af selvsros, selvklogskab og gerningsretfærdighed (Fil. 3,3-7, 1.Kor. 1,26-27).

c: NT taler imidlertid ikke kun om skyld i forhold til Gud, men også i forhold til mennesker. Vi kan her tænke på det dobbelte kærlighedsbud (Matt. 22, 37-39) og budet om at elske fjenderne (Matt.5,43 f.) og lignelsen om den barmhjertige samaritan (Luk. 10, 25-37). Disse eksempler viser, at intet menneske kan sige sig fri for skyld i forhold til sin næste, idet vi altid er skyldige at elske hinanden. Ny Testamente regner altså ikke bare med en skyld på det vertikale plan, men også med at denne giver sig konkrete udslag på det horizontale plan, idet enhver er sat ind i et medmenneskeligt samspil, hvor man skylder sin næste sit liv.

Ny Testamente peger imidlertid ikke bare på skyldens problem, men anviser også løsningen på skyldens problem. Skylden kan ikke fjernes ved nogen menneskelig ydelse, men kun gennem Guds ubetingede tilgivelse og barmhjertighed. Svaret på menneskers skyld hedder ene og alene syndernes forladelse. Dette må ses i forbindelse med forståelsen af Jesu død som et sonoffer. Jesu død ses som stedfortrædende - som en løsesum for mange". (Mark. 10,45). Ruthe siger: "Durch den Tod Jesu Christi am Kreuss ist die Schuld der Menschheit abgetan. Der

Schuldbrief ist zerrissen, die Schuld knecht-schaft gebrochen, Befreiung, Vergebung und Erlösung sind vollständig". (8) Konkluderende kan vi sige, at den kristne/nytestamentlige skyldforståelse ser skylden som personlig og radikal skyld i forhold til Gud og mennesker, og at skylden ikke kan fjernes ved nogen menneskelig ydelse, men kun ved Jesu stedfortrædende død, hvorved det "anklagende skyldbrev" er blevet udslettet. "Allein Gott als der Herr der Zeit kann das alte wirklich abgetan sein lassen, da der Mensch selbst keine Befugungsmöglichkeit mehr über seine Vergangenheit hat". (9)

Hermed mener jeg også at have angivet den grundholdning, som bør ligge til grund for sjælesorgens møde med skylden. Dette vil jeg uddybe nærmere ved en sammenligning mellem den nytestamentlige opfattelse af skyld med den, vi har mødt henholdsvis i psykoanalysen og i eksistentialistisk psykologi.

D: FORHOLDET MELLEML DEN PSYKOANALYTISKE OG DEN NYTESTAMENTLIGE/KRISTNE SKYLDFORSTÅELSE

En sammenligning mellem disse to opfattelser kan forløbe i følgende punkter:

a) Freud kan ikke tale om skylden som noget objektivt eller virkeligt. Mennesket står ikke ansvarligt i forhold til nogen højere magt. Tværtimod regner Freud med, at gudsbegrebet må ses som en projektion af faderbilledet eller overjaget og derfor ikke som en objektiv instans i forhold til hvilken mennesket står i et ansvarsforhold.

b) Dette medfører videre, at der bliver noget *skæbnebestemt* og determineret ved det freudianske skyldbegreb. Skyldfølelsen er en påført faktor, som man ikke selv har nogen indflydelse på. Vi er enige med Harsch, når han karakteriserer forskellen mellem freudiansk og kristen forståelse som forholdet mellem "Schuld" og "Schicksal". (10)

c) Derfor bliver der også en tilsvarende forskel i løsningen på skyldens problem. Den bibelsk/kristne løsning ligger i Guds egen handling i og gennem Jesus Kristus. Hos Freud ligger løsningen i en analyse af og bevidst-

gørelse om de fortrængte mekanismer, som ligger til grund for skyldfølelsen og i en aflastning af det strenge overjeg.

Der er altså væsentlige og afgørende divergenser mellem den forståelse af begreberne skyld og skyldfølelse, som vi finder i psykoanalysen og den, som vi mener må ligge til grund for den kristne sjælesorg.

Dette hindrer imidlertid ikke, at den kristne sjælesorg på nogle punkter kan drage nytte af den indsigt, som psykoanalysen har nået. Dette vil vi vende tilbage til i forbindelse med omtalen af den sygelige skyldfølelse.

E: FORHOLDET MELLEML SKYLDFORSTÅElsen I HUMANISTISK/EKSISTENTIALISTISK PSYKOLOGI OG FILOSOFI OG DEN NYTESTAMENTLIGE/KRISTNE SKYLDFORSTÅELSE

En sammenligning her vil vise, at den kristne sjælesorg på flere punkter kan hente støtte fra den forståelse af skylden, som vi finder i eksistentialistisk psykologi og filosofi. En sammenligning kan her forløbe i følgende punkter:

a) For det første udgør den eksistentialistiske forståelse et væsentligt korrektiv til psykoanalysen derved, at den har løftet skylden op fra at være noget rent psykologisk til at være noget personligt eller eksistentielt. Mennesket gøres personligt skyldigt og ansvarligt. Her finder vi, at bl.a. Viktor Frankl's tanker om menneskets personlige ansvar kan være værdifulde og underbyggende for sjælesorgen.

b) Når man taler om eksistentialskylden som noget grundlæggende, der går forud for alle konkrete handlinger ligger der også her en berøringsflade med den kristne skyldforståelse, som ser alle handlings-synder som udslag af den grundlæggende skyld: fjendskabet eller oprøret med Gud.

c) Endelig er den tanke, at det enkelte individ må ses i relation til sit medmenneske i samsvar med det kristne syn på medmennesket som ens næste, til hvem man står i et ansvars- og skyldforhold. Selv om der således er punkter, hvor der

kan trækkes væsentlige paralleller mellem den eksistentiale og den kristne forståelse og selv om den førstnævnte kan virke understøttende og underbyggende på sjælesorgen, er der også væsentlige forskelle:

a) For det første er den afgørende forskel, at kristen sjælesorg må regne med Gud som den højeste norm og instans, mens eksistentialem taler om "selvet", "jeget" eller "eksistensen" som den højeste instans, i forhold til hvilken man er skyldig.

b) Den anden afgørende forskel ligger i *løsnings* på skyldens problem. Den kristne sjælesørger kan nok følge den eksistentiale psykologi når det gælder erkendelsen og vedgælsen af skylden - dette som Buber kalder skyldens grund og afgrund. Men for den kristne sjælesorg er det ikke nok med erkendelse af, bevidstgørelse om eller overtagelse af skylden, men det er afgørende at vise hen til *ham*, der selv har båret skylden for os. Løsningen ligger ikke bare i at *vedgå* sin skyld, men den egentlige løsning hedder tilgivelse. Tillich, som i sit udgangspunkt selv er eksistentiale, kommer med et væsentligt korrektiv til eksistentialem, idet han siger, at målet for sjælesorgen ikke er en almindelig selvaccept, men hvad han kalder en accept *på trods af* at man egentlig er uacceptabel. "Aber natürlich ist diese Selbstannahme keine leichtfertige Hinnahme der Entfremdung und Schuld... Vielmehr ist Selbstannahme die Gewissheit, dass wir durch Vergebung angenommen sind". (11)

II: SKYLD BEGREBET I SJÆLESORGEN

A: SKYLD FØLELSE SOM EN NATURLIG OG ÆGTE REAKTION

Vi har allerede præciseret *principielt*, hvordan sjælesorgens holdning til og måde med skylden bør være: Den må (i modsætning til psykoanalysen) regne med skylden som et faktum både i forholdet til Gud og medmennesket. Den må derfor hjælpe mennesket til at indse og vedgå sin skyld (parallelt med eksistentiale psykologi), men må samtidig pege på, at løsningen af skyldens problem må søges et helt andet sted end i menneskets eget indre eller i selvso-

ning gennem gode gerninger. Den må søges i Guds tilgivelses virkelighed.

I den forbindelse vil vi pege på skriftemålet som et væsentligt middel i sjælesorgens møde med skylden.

Dette er en hjælp for konfidenten til at fastholde tilgivelsens virkelighed.

Da der tidligere her i bladet har været fyldige artikler om skriftemålets historie og teologi, vil jeg undlade en længere redegørelse i denne sammenhæng og nøjes med nogle få bemærkninger, som er vigtige i sjælesørgerisk perspektiv.

Skriftemålets hoveddel er absolutionen, d.v.s. tilsigelse af syndernes forladelse og målet med skriftemålet er at hjælpe konfidenten til at tro og fastholde tilgivelsens ord. For at nå dette mål kan de være en hjælp at bekende sine synder for et andet menneske. Netop i dette at vedgå sin skyld og sætte navn på sine synder kan der ligge en aflastning og en hjælp. Udgangspunktet for skriftemålet er derfor ikke nogen embedsmæssig institution eller autoritet, men udgangspunktet er menneskers nød som følge af samvittighedens tryk. Det kan i denne forbindelse være værd at bemærke hvad en erfaren sjælesørger som E. Anker Nielsen siger: "Det viser sig at den, som øver sjælesorg efterhånden kommer til å innse betydningen av skriftemålet. Det tvinger seg frem av seg selv om en er villig til å lytte til menneskers nød. Mangan ærlig sjælesørger er blitt skriftefar uten selv riktig å vite det". (12)

B: SKYLD FØLELSE SOM EN FALSK ELLER USUND REAKTION

Med brugen af skriftemålet i sjælesorgen forudsætter vi, at skyldfølelsen er ægte og at der ligger en reel *skyld* bagved skyldfølelsen.

Vi vil nu gå over til at omtale de tilfælde, hvor skyldfølelsen er falsk og ubegrundet.

Det er ikke altid helt let at skelne mellem ægte og falsk skyldfølelse. Der findes mange grænsetilfælde ligesom der er forskellige grader af falsk skyldfølelse. I nogle tilfælde møder man falsk skyldfølelse uden at det er sygeligt. I andre tilfælde indgår skyldfølelsen i et

mere fikseret sygdomsmønster. Men vi vil prøve at fremdrage nogle generelle kendetegn, som kan hjælpe til at diagnosticere skyldfølelsen som falsk.

a) Ved den falske skyldfølelse er der *disproportion* mellem den begåede forseelse og den medfølgende skyldreaktion. En lille bagatel forstørres op til en stor forseelse.

b) Den falske skyldfølelse er ofte *statisk* mens der ved den ægte skyldfølelse er noget *dynamisk*. Den ægte og sunde skyldreaktion kan aflastes ved bekendelse og tilgivelse, mens man ved den falske skyldfølelse f.eks. kan gå til skrifte den ene gang efter den anden uden at der sker nogen aflastning eller befrielse.

c) Desuden skal nævnes, at tvangsneurosen som sygdomsmønster kan være udtryk for eller dække over skyldfølelse. Tvangsneurotiker kan aldrig gøre nok, kan aldrig få ren samvittighed. Derfor er der noget skyld og pligtbetonet over det tvangsneurotiske handlingsmønster, som tvangsneurotiker sidder fast i. Der kan også ligge en form for *soning* i tvangsneurosen. Man må udføre handlingen for at råde bod på en tidligere forseelse.

d) Et andet sygdomsmønster, hvor skyldfølelsen spiller en afgørende rolle er den *endogene depression* og specielt den maniodepressive lidelse. Den, der lider af en sådan depression, sidder ofte fast i en dyb skyldfølelse og selvbebrejdelse. Vi er her ovre i en anden type sygdom end neurosen. Derfor vil vi behandle den i et afsnit for sig til sidst.

1) NEUROTISK SKYLDFØLELSE

Med neurotisk skyldfølelse mener vi den form for falsk skyldfølelse, som i modsætning til den endogene depression kan tilskrives en bestemt årsag - oftest i ens barndom eller opvækst eller i det miljø, hvor man færdes. Den neurotiske skyldfølelse er ikke så dyb og lammende som skyldfølelsen i forbindelse med en endogen depression. Ofte kan den afhjælpes ved at trænge til bunds i de forhold, som evt. har forårsaget skyldfølelsen. Både de fleste psykiatere og sjælesørgere mener, at i en nærmere analyse af den falske skyldfølelse spil-

ler opdragelsen og opvæksten en væsentlig rolle. Når Ruthe siger: "Die persönliche Entwicklungsgeschichte färbt das Schuldgefühl in verschiedenen Weise", sammenfatter han de forklaringer, som vi finder hos de fleste fagfolk. (13)

Vi vil nu forsøge at give nogle eksempler på, hvordan opdragelsen kan medvirke til en uheldig skyldreaktion.

En meget streng opdragelse, hvor hjemmet har været dikteret og fikseret af meget faste normer. Det gælder som G. Johnsen siger, at "skik og brug kan blive en tyrann af den allerværste slags". I disse tilfælde kan forældrenes strenghed sætte sig spor i barnet.

Ruthe nævner et eksempel på en dreng, som havde en dybt troende, men meget streng moder. I en alder af 6 år kommer han til at bringe en legetøjsbil med hjem fra børnehaven. Moderen bebrejder ham voldsomt denne forseelse og undlader igennem længere tid at give drengen godnat-kys. Denne begivenhed sætter sig så dybe følelsesmæssige spor i drengen, at han ikke senere kan ryste det af sig. Efter sin konfirmation udvikler der sig en neurotisk skyldfølelse, som fylder drengen med megen angst, og han begynder at bede om tilgivelse for selv de mindste forseelser.

Dette er et eksempel på, at samvittigheden er blevet fejljusteret i barndommen, så der viser sig en kraftig disproportion mellem skyld og skyldfølelse.

Her kan man inddrage nogle af Freuds tanker om overjeget, der afspejler forældrenes strenghed. Uanset om man vil bruge ordet overjeg eller samvittighed, har Freud nok påpeget en vigtig sag, når han siger: "Das Überich wird den Charakter des Vaters *bewahren*". (14)

Et andet tilfælde med falsk og usund skyldfølelse kan opstå i de tilfælde, hvor opdragelse og opvækst har været kendetegnet af *overdreven omsorg*, og hvor der derfor opstår en uheldig binding til faderen eller moderen. Dette kan føre til, at man som voksen går med konstant dårlig samvittighed i forhold til forældrene. Man gennemgår ikke en naturlig løsrivelse og selvstændiggørelse.

K.P. Dahl nævner et eksempel på en ung mand, som lider af en tvangsneurotisk vaskemani. Dette viser sig at have sam-

menhæng med en beskyttet opvækst, hvor forældrene har klaret alle vanskelige problemer for ham. Han bliver stærkt bundet til forældrene. Den naturlige frigørelsestrang fylder ham med en stærk skyldfølelse, og det er denne skyldfølelse, han vil forsøge at sone gennem vaskemanien.

Et tredje tilfælde med falsk skyldfølelse kan være der, hvor *faderbilledet* er blevet *ødelagt* i opdragelsen p.g.a. f.eks. en hadsk og brutal far. Dette kan være en blokering for senere at opfatte Gud som en kærlig far. Hvis et menneske aldrig har mødt kærligheden og tilgivelsen i sin barndom, vil det også senere få svært ved at tro på Guds tilgivelse.

Ud over de opdragelsesmæssige faktorer kan naturligvis også konstitutionelle faktorer være medbestemmende for hvordan ens skyldreaktion bliver. At bestemte skyldfølelsens årsag kan derfor være kompliceret. Forskellige faktorer kan gribe ind i hinanden og forstærke hinanden indbyrdes. Sikkert er det imidlertid, at opdragelsen spiller en stor og ofte afgørende rolle for udviklingen af ens registreringsapparat.

En nærmere analyse af den falske og overdrevne skyldreaktion vil vise, at der ofte er tale om en eller anden form for *fortrængning*. Der kan være naturlige aggressioner, som er blevet fortrængt og naturlige behov, der ikke er blevet tilfredsstillet. Her er et punkt, hvor vi føler, at psykoanalysen har ydet et væsentligt bidrag til forståelsen. Hos Freud finder vi den tanke, at når en aggression undertrykkes, forsvinder den ikke, men gør sig gældende i underbevidstheden og vender sig mod jeget selv. "Je mehr ein Mensch seine Aggression meistert, desto mehr steigert sich die Aggressionsneigung seines Ideals gegen sein Ich. Es ist eine Verschiebung, eine Wendung gegen das Eigene Ich". (15)

Vi finder, at der er en vigtig sandhed i dette, at der hvor alt, hvad der hedder aggression og seksualitet - gennem opdragelse og miljø - bliver set på som noget ensidigt ondt og uacceptabelt, kan dette udvikle megen usund skyldfølelse og selvbebrejdelse. Samtidig mener vi, at det er forkert - som Freud gør det - at knytte fortrængningen ensidigt til de *seksuelle*

drifter. Vi mener, at fortrængningen kan gælde mange andre behov end de seksuelle. Behovet for at vise sine følelser. Et naturligt behov for at blive elsket, for at møde nærhed og varme, for at opleve tilgivelse. Hvor alle disse aggressioner og behov er blevet undertrykt og bandlagt f.eks. i et stærkt autoritært eller overomsorgsfuldt miljø - sådan som vi ovenfor har set eksempler på - vil en sådan fortrængning let afføde en usund skyldfølelse.

Hvis vi ser på den falske skyldfølelse ud fra et *religiøst* synspunkt viser det sig at der ofte er tale om forskellige afskygninger af, hvad man med et religiøst udtryk kan kalde gerningsretfærdighed eller selvfrelse. *Synsbegrebet* er ofte moralistisk præget. De vil klare synden på egen hånd og i egen kraft. Derfor reduceres syndsforståelsen let til det ydre og overkommelige. Dette fører videre til selvanstrengelse, præstationsjag og selvtugt. Man sætter alt ind på at håndlægge de drifter, som kan hindre et veldisciplineret liv. Endvidere kan der være en trang til selvsoning. Vi har allerede nævnt, at der i et tvangsneurotisk mønster kan være en trang til at sone eller kompensere for noget, som man tidligere har gjort forkert.

Ser vi herefter på det skyldbetyngede menneskes *gudebillede*, viser det sig ofte, at det har et ensidigt strengt billede af Gud, mens man har svært ved at tro på en tilgivende Gud og ved at finde hvile i troen. "Für ihn ist der lebendige Gott kein liebender Erlöser, sondern ein rechnender Buchhalter". (16) Derfor lever man i en rastløs og trætende rædsel for at "bogholderiet ikke stemmer". Også her føler vi, at vi kan inddrage en tanke fra Freud. Han har talt om religionen som et middel til at holde mennesket i en tilstand af angst, tvang og truethed, og han har kaldt kristendommen en kollektiv tvangsneurose. Han har nok ret i at *religionen* kan anvendes på denne måde, men det er - vel at mærke en misforstået kristendom, - han går ud fra.

2) SJÆLESORGENS MØDE MED DEN NEUROTISKE SKYLDFØLELSE

Hermed er også lagt en basis for nærmere

at bestemme sjælesorgens møde med den falske skyldfølelse.

Det er vigtigt, at sjælesørgeren ikke griber til forhadte løsninger. Bekendelse af skyld og tilsigelse af syndernes forladelse f.eks. gennem skriftemål kan virke imod sin hensigt. Ewalds fremhæver, at skriftemålet i sig selv kan blive en "neurotiserende faktor", hvis det ikke tages højde for de skjulte fortrængninger bagved den skyld, som bekendes. (17) I stedet bør sjælesørgeren forsøge at påvise den falske skyldfølelse. Forsøge at trænge ind bag fasaden og finde frem til de eventuelle fortrængninger og ubevidste faktorer, som ofte skjuler sig bagved skyldfølelsen. Dette indebærer også at påvise, at vedkommende dybest set sidder fast i selvfrelsens og selvanstrengelsens greb. At han ved egen kraft vil holde det onde i skak. At frelsen for ham egentlig bygger på, hvad han selv kan udrette. Det gælder således om at afsløre den falske forsvarsmur. Ewalds siger: "Bare den sjælesørger, som kan føre den religiøse skrupulanten den ofte lange og strevsomme og fremfor alt angstfyldte vej til sand selverkjendelse og stikke hul på egenretferdighedens stinne blemmer, kan håbe på å lede en slik person til virkelig religiøs fornyelse". (18)

Det er vigtigt at være opmærksom på, at der kan være tale om en så besværlig proces, at det ikke er et arbejde for den "almindelige" sjælesørger og i nogle tilfælde kan det være nødvendigt med psykiatrisk bistand. Er man først nået så langt, at man har påvist fortrængningen eller selvanstrengelsens falskhed, er vejen åbnet for at erkende sin virkelige skyld og nå til en ægte religiøs fornyelse og befrielse. Og her kan sjælesørgeren yde en hjælp, som ingen psykoterapi kan give. "Terapien kan afdække årsagen til skyldfølelsen og den kan gi innsikt og medmenneskelig og personlig støtte til å bære den lidelse, som uopgjort skyld repræsenteret. Men terapien kan aldrig i sig selv formidle en ekte oplevelse av tilgivelse uten å gå over grænsen til det åndelige og transcendentale". (19) Kun budskabet om Jesus Kristus, der selv blev et soneoffer for al skyld, gives en absolut tilgivelse. Her har sjælesørgeren noget at sige til den skyldbetyngede, som ingen terapeut kan sige, nemlig dette: "Du behøver ikke i selvanstrengelse og selv-

tugt at bekæmpe eller borttrænge alt det onde fra din bevidsthed, men du må tro på, at du er accepteret "på trods af" og "af nåde". Du behøver ikke at borttrænge alle onde drifter og tilbøjeligheder. Du må vedgå at "syndens afgrund" findes i dig, men du må tro på, at Guds tilgivelse gælder helt ned i "dybet" af dit sind.

3) DEN ENDOGENE DEPRESSION

Med den endogene depression er vi ovre i en anden holdgade end ved den neurotiske skyldfølelse. Skyldfølelsen og selvbebrejdelsen er her dyb og lammende. Især ved den maniodepressive lidelse er skyldfølelsen meget udtalt. Det er vanskeligt at finde en bestemt årsag til lidelsen. Efter de fleste psykiateres mening drejer det sig om en medfødt sjælelig forstyrrelse. Symptomerne ved den endogene depression er oftest træthed, uoplagthed, manglende initiativ, triste tanker, bekymrethed, selvbebrejdelser og selvanklager. Stenningslejet er meget sænket. Vedkommende ser ingen lyspunkter og intet håb forude. Føler sig forladt ikke bare af mennesker, men også af Gud. Ofte har vedkommende på det religiøse plan en følelse af at have begået synden mod Helligånden eller den synd, som der ikke er tilgivelse for.

4) SJÆLESORGENS MØDE MED DEN ENDOGENE DEPRESSION

Her er det vigtigt for sjælesørgeren at være klar over, at man har med en *endogen* depression at gøre. Det indebærer også, at sjælesørgerens muligheder for at hjælpe er begrænsede. Der er først og fremmest brug for medicinsk og psykiatrisk hjælp og oftest er det nødvendigt med indlæggelse. Alligevel må man tro, at evangeliet, som den kristne sjælesørger er sat til at formidle, også har adresse til den deprimerede.

For det første er det væsentligt, at sjælesørgeren ikke kommer med nogen opfordring til at tage sig sammen. At tage sig sammen er jo netop, hvad den deprimerede ikke kan. Tværtimod er det vigtigt, at sjælesørgeren møder den deprimerede med accept og forståelse og - ikke mindst - med tålmodighed.

Endvidere kan det være en indfaldsport for sjælesorgen at henvise til, at vi også i Bibelen møder mennesker, der er

hensat i det dybeste mørke og gudsforladthed. Desuden at tale om at Kristus også selv kender mørket og vil være hos den, som befinder sig i mørket. Vi kan sige med Geil, at evangeliet ikke bare betyder, at Kristus løser fra syndens bånd, men også "at Kristus færdes i afgrundene, og at han bliver hos det menneske, der må se sin egen vilje fuldstændig vredet af led og ødelagt." (20)

III: KONKLUSION

Det er væsentligt i sjælesorgen ikke at se enhver skyldreaktion som noget negativt og uhensigtsmæssigt (som psykoanalysen gør). Skylden må betragtes som virkelig og ontologisk både i forhold til Gud og mennesker. Skylden skal således ikke bortforklares, men mødes med tilgivelsens ord - bl.a. formidlet gennem skriftemålet.

Samtidig må sjælesorgen tage højde for, at der findes en skyldreaktion, som er usund eller sygelig. I disse tilfælde kan sjælesørgeren delvist støtte sig til den indsigt, som psykologien har nået i arbejset med at opklare og af-dække skyldfølelsens årsag, men har alligevel et budskab at bringe, som ingen psykoterapi kan bringe: du behøver ikke at anstrenge dig for at borttrænge eller

bortforklare alle negative følelser og aggressioner, men må lade det altsammen komme ind under Guds tilgivelses og altomfattende virkelighed.

NOTER:

- 1) Freud: Das Ich und das Es. s. 263.
- 2) May, R.: Eksistentiel psykologi. s. 84.
- 3) Buber, M.: Schuld und Schuldgefühl, artikel i Merkur, hefte 8, 1957 s. 705-730.
- 4) Buber s. 707.
- 5) May, s. 85.
- 6) Jvf. Frankl. Psykiatri og sjælesorg, s. 89-98.
- 7) Tillich: The courage to be. s. 49.
- 8) Ruthe, R.: Seelensorge - Wie macht man das? s. 136.
- 9) Harsch, H.: Das Schuldproblem in Theologie und Tiefenpsychologie s. 63.
- 10) Harsch s. 92 og 94.
- 11) Tillich: Seelsorge und Psychotherapie s. 320 i "Gesammelte Werke" bd. VIII.
- 12) E. Anker Nielsen: Personlige problemer s. 45.
- 13) Ruthe s. 141.
- 14) Freud: Das Ich und das Es s. 263.
- 15) do s. 284.
- 16) Ruthe s. 143.
- 17) Ewalds: Helanda själavard s. 84.
- 18) Ewalds: Det ukjente jeg s. 34.
- 19) Hagberg, Jan P.: Godtatt af bare nåde s. 30.
- 20) Geil: Mennesket mellem magterne s. 44.

Mission og evangelisation i dag

POUL LANGAGERGAARD, GENERALSEKRETÆR, CAND. THEOL. FREDERICIA

Poul Langagergaard blev af MF's bestyrelse indstillet som deltager i Det Lutherske Verdensforbunds møde i Budapest 1984. Vi bringer her en tilbagemelding om nogle af mødets vedtagelser og disses betydning i en dansk sammenhæng. (Red.)

PRÆLUDIUM

Blandt de 13 forskellige temaer i generalforsamlingens issue-grupper var gruppe nr. 1 viet emnet: *mission og evangelisation i dag*.

Gruppen havde herefter 3 undergrupper, som beskæftigede sig med tre forskellige synsvinkler på hovedtemaet. Arbejdet foregik i disse undergrupper, og først umiddelbart før afleveringen af vort udkast til samlet rapport fra issue-gruppen som helhed samledes vi fra undergrupperne til fælles drøftelse.

De tre undergruppers emner var:

- Mission - teologi og praksis.
- Mission i en sækulariseret moderne sammenhæng.
- Mission og udfordringen fra vor tids religioner.

Selv tog jeg del i den førstnævnte undergruppe, hvorfor denne artikel væsentligst vil beskæftige sig med dennes arbejde - og relation til en aktuell dansk situation.

RAPPORTENS SIGTE - OG BEGRÆNSNING

I den foreliggende rapport fra missionsgruppen i Budapest må man ikke forvente at have et nyt - og luthersk - missionsdokument. Derimod indledes rapporten med det klare ønske, at et sådant snarest udfærdiges! Man kan ej heller forvente hele missionsspørgsmålet bredt behandlet, idet man da måtte inddrage en række

af de øvrige relevante af de 13 issuesgrupper, som også har tangeret missionsemner (f.eks. på det diakonale område).

Sigtet er derimod at bringe et *bidrag til videre overvejelse* i missionsspørgsmål i såvel national som international kirkelig og teologisk drøftelse og studium. Som sådan er det et meget udfordrende og konstruktivt papir, der foreligger fra Budapest.

DER GIK NOGET FORUD...

Rapporten bærer tydeligt præg af, at vi internationalt er på vej ud af den destruktive missiologiske tænkning, som prægede os for 10-15 år siden. Flere deltagere udtrykte da også, at udfordringen fra Lausanne-bevægelsen ganske mærkbart slår igennem. Nu gælder det om, at man ikke i misforstået 'bogstavtræthed' fortaber sig i, hvordan enkelte sætninger fra Lausanne-dokumenter kan lyde overraskende i forhold til enkelte sætninger i Kirkerne Verdensråds dokumenter. Det vil kun føre til, at vi forstener yderligere - i stedet for at lytte til udfordringen, tage den op og ændre signalerne mærkbart i bibelsk, luthersk retning.

Udfordringen fra Lausanne har gjort, at der generelt blæser mere konstruktive missiologiske vinde i dag - og det skal vi alle glæde os over. Vore kirker trænger til det og vi selv med!

MISSIONSSIGTET

Indledningsvis, skal der, som baggrund for at forstå rapportens anbefalinger, gøres klart, at missionens sigte sker iflg. Jesu Kristi kald - og går ud på at kalde mennesker til dåb i den treenige Guds navn. Hermed er missionen ikke fuldendt - og dette er det udfordrende og konstruktive ikke mindst i en folkekirkelig situation. Nej, missionen sigter også på, at mennesker må *tro*. Der tales om *levende* tro, og at troen har *liv*. Der tales også om, at mennesker må *vokse i* og *fastholde* troen. Det første sigter naturligvis på helliggørelsen i luthersk teologisk tankegang - og det sidste på troen i *kamp*.

Denne tro og dette liv er naturligvis al missions sigte - og det er baggrunden for, at rapporten flere steder taler såvel om mission/evangelisation som re-evangelisation (nemlig over for nominelle kirkemedlemmer uden levende tro).

UDFORDRINGEN TIL KIRKEN

Den første af rapportens anbefalinger udfordrer kirken kraftigt: at denne forståelse af missionen betragtes som noget centralt for *selve kirkens natur som kirke* - og for dens teologi.

Hermed er mission - såvel indre mission som ydre mission - ikke blot nogle få "aktivisters" sag, men det er selve den *egentlige kirkes* sag, og undlader man at se opgaven og forsøge at løse den, har man dermed bidraget til at rokke ved selve kirkens *natur* som Jesu Kristi kirke.

Udfordringen forstærkes ved, at rapporten nu anbefaler til alle medlemskirkerne, at de sørger for, at denne forståelse af kirke i mission gennemtrænger alle kirkens tjenester (præst, kordegn, sognemedhjælper, diakon, kateket, andre ansatte, menighedsråd o.s.v.) og alle menighedens aktiviteter (gudstjenester, menighedsmøder, foredrag, arrangementer, klubber o.l.). Bag alle disse tjenester og aktiviteter må ligge det mål: at kirken må nå længere ud i et: sækulariseret folk - ikke blot til højnelse af dåbsprocenten men også til aktiv tro og medleven i menighedens arbejde og liv.

UDFORDRINGEN TIL TEOLOGIEN

Rapporten fortsætter udfordringen - nu vendt mod teologien. Alle medlemskirkerne anbefales at sikre, at ovennævnte forståelse af kirken i mission gennemtrænger *hela deres teologiske undervisning*. Der skelnes i rapporten ikke mellem statslige universiteter og menighedsfakulteter eller kirkelige præsteskoler og højskoler. Udfordringen gælder al teologisk refleksion og undervisning i medlemskirkerne.

IKKE BLOT TEORI - MEN OGSÅ PRAKSIS

Udfordringen fra Budapest er ikke taget op ved, at man på de teologiske læreanstalter sætter et par ekstra ugentlige timer om mission på programmet. For at hindre en sådan intellektualisering og teoretisering af missionskaldet til kirke og teologi blev der netop i rapporten - i forhold til udkastet - i Budapest indføjet ordet "*praksis*". Den teologiske uddannelse og udrustning af såvel lægfolk som præster indebærer ikke blot missionsviden - men også en gennemtanke undervisning i missionspraksis, konkret hjælp til opsøgende udadrettet arbejde i kirkerne. Enhver menighed og enhver kristen har dette ansvar og kald.

SYN FOR BIBELEN I FAMILIEN

For at understrege, hvordan rapporten forstår kilden og kraften til mission, hvilket også indledningsvis i rapporten berøres i talen om "at høre Ordet for første gang...", slutter denne del af rapporten med en præcisering af, at LVF må forøge sin støtte til De forenede Bibelselskaber, så Bibler kan spredes i større tal.

Imidlertid standser udfordringen her ikke ved *udbredelse* af Bibelen. Anbefalingsen tydeliggør udfordringen til også at gælde: 1) udvikling af nye metoder, så Bibelen bliver *læst* ud fra luthersk forståelse, og 2) at familier opmuntres til i deres hjem at *bruge* Bibelen.

Dette sker naturligvis ud fra den erkendelse, at skal kirken leve som Kirke - og skal missionskaldet kunne modtages og rækkes videre, så forudsætter dette le-

vende kristentro, som kun skabes og næres ved centralt Bibel-arbejde. Her er kraften og motivationen at finde.

FÆLLES INDSATS I MISSION

Rapporten indeholder endvidere 12 punkter om "fælles indsats i mission", hvor der gives omridset til nogle LVF-retningsslinier.

Det udfordrende heri er, at ovennævnte dynamiske missionssyn og missionspraksis er et 'fælleseje' i vore medlemskirker, hvorfor vi forpligtes til at inspirere andre landes kirker - og selv modtage inspiration herfra - til vor fælles missionsudfordring og -kald. Her skal lige antydes, at også missionens diakonale side markeres.

DE TO ØVRIGE UNDERGRUPPER

Pladsen tillader ikke, at vi her skal gå dybere ind i de to øvrige undergruppers rapporter, men et par hovedsynspunkter skal nævnes:

- LVF opfordres til at satse betydeligt på studiet såvel af sækularismen som de nyreligiøse bevægelser.
- LVF opfordres til at opmuntre medlemskirkerne til at gøre det samme.
- LVF opfordres til at være koordinator for konsultationer o.l. omkring missionsudfordringen over for bevægelser i folkegrupper (flygtninge, fremmedarbejdere o.l.).
- LVF opmuntres til at koordinere nye missionsstrategier bl.a. ved hjælp af personer, som rejser meget (flypersonale, lastbilchauffører, forretningsfolk, diplomater o.l.).

Udfordringen fra den sækulariserede verden - og fra de nyreligiøses svar på den! - blev klart markeret i gruppen, og det vil straks komme til at sætte sig spor i LVFs arbejde.

KONKLUSION

Som basis for vore drøftelser i de tre undergrupper var det udarbejdet et arbejdsrapport om mission. Med nogle få ændringer rundsendes dette nu til alle medlemskirkerne til studium og respons - og så må der forventes et luthersk missionsdokument om nogle få år.

Det afgørende for LVF er nu, om det kan lykkes at udforme et sådant dokument, så man fastholder visionerne fra Budapest og de klare bibelske, evangeliske toner, som her blev lagt frem om mission og evangelisation. I mange medlemslande - og ganske kraftigt i Danmark også - spores en ny interesse for evangelisationsopgaven. Det er ikke rimeligt, at man hertil skal hente den væsentligste inspiration uden for den lutherske familie!

Endvidere bliver det yderst interessant at følge LVF de kommende år. Generalforsamlingen afslørede nemlig så dybe skel inden for den lutherske familie på en række teologiske og politiske områder. Når man sammenholder dette med de uro-vækkende politiske signaler fra Budapest og de manglende klare teologiske og lutherske markeringer i centrale emner, så kan det frygtes, at LVF bevæger sig imod en sprængning på længere sigt. Det vil, der sikkert ikke ske meget ved i de lokale lutherske menigheder verden rundt - de vil næppe opdage det i det daglige arbejde! Derimod vil der ske noget skænesvangert i disse lokale menigheder, hvis signalerne fra Budapest (de politiske og manglende teologiske) viser sig symptomatiske for den lutherske kirke som sådan, så man her i teologi og forkyndelse bevæger sig bort fra centrale lutherske temaer som det fundamentale vurderingsgrundlag - hen til mere politiske aktionsdemonstrationer.

Personligt skønner jeg, at vi her - såvel i LVF som på græsrodsplan i kirkerne - står over for et utrolig vigtigt kapløb: På den ene side har vi den antydede politiserende holdning - og på den anden side de nye toner og signaler om intensiveret mission og evangelisation. Vinder den førstnævnte holdning, vil kirkerne sprænges og nye vil opstå med missionerende kraft. Vinder den sidstnævnte, vil kirkerne genfinde urmenighedens og vækkelseshistoriens missionerende dynamik i et sækulariseret samfund i opbrud.

Så meget står på spil!

POSTLUDIUM

Tankevækkende er en sætning i rapporten: "Medlemskirkerne, i lyset af de nyreligiøse bevægelser tiltrækning, overvejer, om deres egen måde at møde de unge og

deres kultur er relevant". Sammenholdes den tidligere omtalte klare kirkelige missionsudfordring med den heri indeholdte udfordring til en nytænkning af hele vor *missionskultur*, så vil der utvivlsomt komme noget meget konstruktivt ud af det. En sækulariseret verden venter os. En hensygnende kirke venter os. Jesus Kristus venter os - og venter det af os.

MISSIONSGRUPPENS RAPPORT (OVERSAT AF BENT TAGE NIELSEN)

A. MISSION - TEOLOGI OG PRAKSIS

LVF's sjette generalforsamling i Dar-es-Salam opfordrede alle medlemskirker til at forstærke deres missionsindsats, både lokalt og på verdensplan. Der har været positive reaktioner på denne udfordring, og der har været en fornyet missions-bevidsthed i medlemskirkerne i LVF. Samtidig er det blevet tydeligt, at en luthersk missionserklæring er nødvendig for at støtte medlemskirkerne i deres teologiske og praktiske bestræbelser.

Medlemskirkerne kæmper med den udfordring, der ligger i Kristi kald til tro blandt dem, der hører Ordet for første gang og dem, der nok er døbt, men mangler tro (re-evangelisering). Ved konsultationer og udveksling af medarbejdere kan medlemskirkerne hjælpe hinanden med at udvikle og støtte udadgående arbejde, ved at være med til at udruste mennesker, lagfolk og præster, til at bringe evangeliet videre. Menigheden skal give omsorg og undervisning nok, til at støtte mennesker i at vokse op i og fastholde deres tro. Samtidig er det nødvendigt, at det økumeniske perspektiv fastholdes. Hvor det er muligt bør missionsarbejde udføres i fællesskab med andre kirker i et givet område.

Vi anbefaler derfor:

I. At mission anerkendes som noget centralt i kirkens natur og teologi, og at medlemskirkerne derfor opmuntres til at gøre følgende to ting:

a) At sørge for, at denne forståelse af

kirken i mission gennemtrænger hele deres teologiske undervisning, og alt, hvad man gør i de forskellige tjenester og menigheder.

b) At sikre sig, at der bliver undervist om missions-teologi og -praksis på alle niveauer, så både lagfolk og præster kan være teologisk udrustede til vor tids missionsopgave.

II. At de følgende "retningslinier for fælles indsats i mission" må blive vedtaget i denne ændrede form:

LVF - RETNINGSLINIER FOR FÆLLES INDSATS I MISSION

Missionsopgavens nødvendighed i den aktuelle situation og på alle kontinenter kalder kirkerne til at forstærke både deres eget missionsarbejde og deres fælles indsats i mission. De følgende retningslinier bør overholdes:

1) Der er to generelle retningslinier for al fælles indsats i mission:

Mission er noget enhver kristen, enhver menighed og enhver kirke har et selvfølgelig ansvar for.

På hvert enkelt sted er mission noget, som hele den verdensomspændende kirke har som sit privilegium og fælles ansvar.

2) Den eller de lokale kirker i et givet område har på det sted det primære ansvar for at tage missionsudfordringen op på hele kirkens vegne.

(De store forskelle i kirkernes opbygning blandt LVF's medlemskirker gør det vanskeligt at definere ordet "kirke" præcist. Læseren af disse retningslinier må derfor være klar over, at "kirke" kan betyde en lokal menighed i en kirke, der består af adskillige eller mange menigheder. Det kan også betyde den ene, hellige, almindelige og apostolske kirke. I visse sammenhænge inkluderer udtrykket missions-selskaber eller missionsafdelinger i LVF's medlemskirker.)

3) Dersom den lokale kirke ikke har tilstrækkelige muligheder til at tage sin missionsudfordring op, skal den søge samarbejde med både nabokirker og andre kirker, som kan stille yderligere erfaringer og viden til rådighed.

- 4) Enhver kirkes erfaringer, viden, teologiske arv og personalemæssige og finansielle ressourcer er gaver fra Gud til hele kirakens mission. De kan derfor ikke betragtes som nogens særlige ejendom. Men må deles med andre. LVF bør bruge alle de midler, der står til rådighed for at sikre den frie og uhindrede formidling af information mellem kirker og menigheder over hele verden.
 - 5) Enhver fælles indsats i mission må planlægges således, at den gennem kirakens enhed på tværs af etniske, kulturelle og sociale skillelinier manifesterer, at Jesus Kristus er Herre og Frelser. I samarbejdet mellem kirker, der har forskellig kulturel og social baggrund, må den form, forkyndelsen skal have, være afhængig af den kulturelle og sociale sammenhæng i det folk, som denne missionsforkyndelse er bestemt for.
 - 6) Fælles indsats må være rettet mod hele mennesket og søge nøje at forbinde kirakens (kirkernes) evangeliserende og tjenende funktion på de måder, der bedst passer ind i enhver sammenhæng.
 - 7) Enhver kirke, der deltager i fælles indsats for mission, må sørge for at dække sin del af udgiften ved sådanne initiativer.
 - 8) Tilskud til fælles indsats-projekter skal fastsættes under hensyntagen til levestandarden i området og til de ressourcer, den lokale kirke (kirker) selv råder over.
 - 9) Alle deltagende kirker skal være med i planlægnings- og beslutningsprocessen vedrørende den fælles indsats samtidig med, at den lokale kirke i det givne område lige fra begyndelsen skal være involveret i sådanne aktiviteter.
 - 10) Hvis en kirke ikke selv er klar over dens missionsansvar og muligheder, må nabokirker og kirker i andre dele af verden tage initiativ til samtaler med en sådan kirke, opmuntre den til at tage udfordringerne op og om nødvendigt tilbyde råd og hjælp.
 - 11) Dersom fælles indsats er planlagt i områder, hvor der ingen lokal kirke findes, må kirkerne fra de nærliggende områder medinddrages.
 - 12) LVF skal assistere sine medlemskirker med at møde de enkelte missionsudfordringer på mange forskellige måder afhængige af udfordringernes karakter og i henhold til sit (LVF's) mandat.
 - a) I tilfælde af lokale missionsudfordringer ligger ansvaret for initiativ og handling hos den (de) lokale medlemskirker, hvor sådanne findes. Den eller de kan derefter bede om hjælp fra LVF. Anmodninger vil blive behandlet af LVF i henhold til de givne procedurer. Den nære forbindelse mellem kirakens evangeliserende og tjenende funktion bør give sig til kende i et tættere samarbejde mellem (LVF's) afdeling for Kirkesamarbejde (Department of Church Cooperation) og afdeling for Tjeneste i Verden (Department of World Service).
 - b) I tilfælde af missionsudfordringer, der berører flere lande, kan LVF lette eller koordinere samarbejdet mellem medlemskirker i det givne område, og LVF kan tage initiativet til fælles indsats i mission, dersom en medlemskirke anmoder om det.
 - c) Hvis der er tale om globale missionsudfordringer, skal LVF gennem sine egne organer planlægge og foreslå fælles missionsprojekter til medlemskirkerne, og om nødvendigt, udføre pilotprogrammer på deres vegne og i samarbejde med dem.
 - d) I tilfælde af missionsudfordringer i områder, hvor der ingen medlemskirker er, kan LVF, når en eller flere medlemskirker andetsteds ønsker det, tage initiativer til fælles indsats for mission og indbyde kirker til at samarbejde i dette, forudsat kirker i naboer områder er villige til at deltage.
- III: At "Arbejdsdokumentet om Mission", der blev udviklet af kommissionen for Kirkesamarbejdet (CCC) i tiden mellem Dar-es-Salam og Budapest, må blive godkendt og videresendt til kirkerne og missionsorganisationerne for studium og kommentarer.
- Vi anbefaler desuden, at følgende punkter bliver henvist til Eksekutiv-komiteen, for at de kan blive taget med, når den skal

iværksætte udførelsen af LVF's program i perioden efter generalforsamlingen:

IV. At der bliver nedsat en komite, der skal forberede en missionserklæring idet "Arbejdsdokumentet om Mission" bruges som udgangspunkt, idet der tages hensyn til kirkerens kommentarer, og at denne opgave bliver gennemført så hurtigt som muligt.

V. At sektionen i "Arbejdsdokumentet om Mission" om "nyt focus på tjenesten blandt de fattige" vies særlig opmærksomhed, i særdeleshed med hensyn til teologisk analyse af - og reaktion på dette punkt (§ 53).

VI. At LVF forøger sin indsats med at støtte De forenede Bibelselskabers oversættelse, trykning og udbredelse af Bibler og bibeldele, og at medlemskirkerne må blive gjort opmærksomme på nye muligheder for at opmuntre familier til at bruge Bibelen i deres hjem, at intensivere deres programmer for Bibeludbredelse, og at udvikle nye metoder ved hvilke Bibelen kan blive læst ud fra den lutherske forståelse af den kristne tro.

B. MISSION I EN SÆKULARISERET MODERNE SAMMENHÆNG

Der er tydelige forandringer i sociale kræfter, kulturelle påvirkninger og karakteren af religiøs indflydelse i samfundet. Kirken står over for særlige udfordringer i både sækulariseringsprocessen og selve sækulariseringen. Kirkerne i LVF kan hjælpe hinanden med at undersøge kirkens forhold til samfundet/kulturen og den kristne tros forhold til ideologierne. Medlemskirkerne må tage fat på en kritisk undersøgelse af "modernitetens" indvirkning på værdidannelsen og de etiske afgørelser og begrebet "arbejdets" natur i et videnskabeligt, teknologisk præget samfund.

Folkeslagenes bevægelser har en dybtgående indflydelse på vore dages missionsopgave. Kirkerne har behov for at være opmærksomme på disse bevægelser på verdensplan, regionalt og på tværs af regionerne og på årsagerne hertil (f.eks. politik, økonomi, beskæftigelsesforhold, flytning på grund af undervisningsmuligheder, turisme). Sådanne skaber nye grupperinger i samfund, hvor

lutherske menigheder for tiden eksisterer, og åbner derfor nye missionsområder. Udviklingen i retning af bysamfund - urbanisering - skaber særlige udfordringer for vore kirker både i lande, der har gennemgået et udviklingsforløb, og dem, der endnu er udviklingslande. Både et på verdensplan forøget og et på lokalt plan intensiveret vidnesbyrd er påkrævet for at sikre retfærdig behandling og beskyttelse af politiske og økonomiske migranter.

Vi anbefaler at det følgende henvises til Eksekutiv Komiteen til overvejelse og viderebringelse:

1. At LVF går i gang med fælles indsats, som det er angivet i "Arbejdsdokumentet om Mission":
 - §76 - Udvikling af kirkens arbejde i byerne (side 15)
 - §82 - Kirkens arbejde blandt migranter (side 82)
 - §87 - Teologisk uddannelse (side 17)
 - §91 - Mission i sækulariserede sammenhænge (side 18)
 - §97 - Mission i sammenhænge præget af anden tro (side 19)
 - §101 - Ungdom i Mission (side 20) Mission på undervisningssteder og universiteter.
2. At LVF sammenkalder medlemskirker til overvejelse og kritisk undersøgelse af dynamikken i forholdet mellem kirke og kultur/samfund, mellem kristendommen og andre religioner og mellem kristentro og ideologier, så kirkerne får hjælp til at lægge og/eller tilpasse deres missionsstrategier, så de kan møde den udfordring, som sækulariseringen frembyder inden for kirken selv.
3. At LVF hjælper til med at muliggøre rekruttering, træning og udveksling af lægfolk og præster til arbejdet med evangelisation og re-evangelisation, og at LVF nedsætter en arbejdsgruppe med henblik på at undersøge og udruste kirkens og menighedernes lægfolk; lægfolket udgør en mulighed for kristent vidnesbyrd i det lokale og globale samfund i vor tids verden.
4. At medlemskirkerne samarbejder om at finde frem til og udvikle "missionsinstitutter", der kan tjene som centre for studium, praksis og udveksling af strategier og personale til

mission.

5. At LVF nedsætter en stående, tværfaglig arbejdsgruppe, som kan tilbyde evaluering af udviklingen inden for viden-skab og teknologi og dennes indflydelse på kirkens mission og livet i samfundet.
6. At LVF finder måder, hvorpå medlemskirkerne kan hjælpes til at tjene mennesker, der som følge af modernisering oplever en fremmedgørelse over for de værdier og skikke, som ligger i deres tradition.
7. At LVF bør blive mere involveret i mission blandt migranter både globalt og regionalt. Dette arbejde bør udføres økumenisk, og overalt hvor det er muligt gennem eksisterende specialiserede organer som Kirkernes Verdensråds Migrations Sekretariat, den Internationale Katolske Migrationskomite og Kirkernes Komite for Fremmedarbejdere i Europa. Hvor sådanne organer ikke findes, opfordres LVF's medlemskirker til at sørge for, at de etableres.
8. At LVF fremmer og letter inter-regional udveksling og samarbejde mellem lande, hvorfra mennesker udvandrer eller flygter, og lande, hvor mennesker indvandrer eller søger asyl, med henblik på at finde de grundlæggende årsager til sådanne migrationer, og støtter et politisk grunnsyn og fremmer en administrativ praksis, som tilgodeser en retfærdig og menneske-værdig behandling af sådanne personer.
9. At LVF fremmer konsultationer om folkenes globale, internationale og hjemlige bevægelser for at få udpeget sådanne bevægelsers grundlæggende årsager og mønstre, og at LVF assisterer kirkerne med at identificere nye grupperinger i forhold til eksisterende kirkelige tjenester og nye steder, hvor sådanne tjenester må sættes ind.
10. At LVF går i dialog med medlemskirkerne om de særlige professioner, der rent geografisk kommer vidt omkring - f.eks. søfolk, studenter, flypersoneel, lastbilchauffører, fremmedarbejdere, militært personel, forretningsfolk, udviklingsarbejdere og mennesker i diplomatiets tjeneste - med

henblik på at finde frem til og måske koordinere nye strategier for mission. Særlig opmærksomhed må vises mennesker fra afrikanske, latinamerikanske og asiatiske lande, og man ser frem til at kirkerne i disse lande vil deltage i formuleringen af sådanne strategier.

11. At LVF, for at hjælpe medlemskirkerne med at nå ungdommen og få dem med i missionen både nationalt og internationalt, fortsætter med de former for fælles indsats, der er beskrevet i §101 i "Arbejdsdokumentet om Mission".

C. MISSION OG UDFORDRINGEN FRA VOR TIDS RELIGIONER

I den nuværende situation, især med hensyn til de genopblussede former af de store verdensreligioner - islam, hinduisme, buddhisme og de ny-religiøse bevægelser - er vore kirker ofte usikre og nervøse for, hvad der måtte være det rette kristne svar på den religiøse og kulturelle pluralismes realitet.

Håbet i Kristus, som det proklameres i denne generalforsamling, giver os imidlertid mod til menneskeligt og kærligt at møde mennesker af en anden tro, for at lære hvem de er og for at dele vort håb med dem.

Mødet med mennesker fra andre religioner og religiøse bevægelser er en virkelighed for mange medlemskirker og kræver kristen forpligtethed, kærlighed og forståelse. I den henseende er der lovende tegn i nogle af vore kirker.

I LVF er visse ting sat i gang. Man har opmuntret til arbejde med Afrikas oprindelige religion. Man har støttet mødet med islam i praksis og med hensyn til studier. Der er påbegyndt et lang-tids studieprojekt vedrørende religionen og religionernes teologi.

For at kunne udruste medlemskirkerne til trofast at vidne om deres Herre anbefaler vi, at Eksekutiv Komiteen overvejer og sørger for viderebringelse af følgende:

1. At LVF opfordres til løbende at informere om ressourcer til studiet af andre trossamfund herunder om littera-

- tur og mennesker med den nødvendige viden samt rådgivningstjenester.
2. At LVF tager sig for at sørge for undersøgelsesmetoder, afpasset efter medlemskirkerne behov på dette område.
 3. At LVF opfordrer kirkerne til at studiet af andre trossamfund og mødet med andre religiøse samfund prioriteres højere.
 4. At LVF opfordrer teologiske skoler og institutioner til at sikre plads både til studiet af og den teologiske refleksion over andre trossamfund i deres obligatoriske undervisning.
 5. At LVF undersøger muligheder og måder for at skabe et ægte møde med mennesker af anden tro på kirkelivets forskellige planer, både for at lære om anden tro og for at bringe evangeliet videre.
 6. At LVF studere spørgsmålet om blandede ægteskaber mellem kristne og mennesker af anden tro og stiller resultatet af studiet til rådighed for kirkerne og missionsorganisationerne.
 7. At LVF fortsætter og intensiverer studiet af hovedreligionerne, herunder den moderne missionerende hinduisme, den genoplivede tibetanske og fjernøstlige buddhisme samt sikhismen.
 8. At LVF og medlemskirkerne opfordres til at sætte særlige undersøgelser i gang af spørgsmålet om "reconversion" (dvs. f.eks. at en muslim, der bliver kristen, igen bliver muslim), "politiske og lovgivningsmæssige restriktioner imod kristent vidnesbyrd" og "de sociologiske og økonomiske konsekvenser af omvendelse", osv...
 9. At LVF stimulerer fremstillingen af studiemateriale vedrørende nutidens islam, og efter behov også af mindre apologetiske skrifter.
 10. At LVF foretager en kortlægning af de nuværende ressourcer og aktiviteter, der har med islam at gøre, og stiller resultatet til rådighed for kirkerne og missionselskaberne.
 11. At LVF overvejer muligheden for at afholde regionale konsultationer for dem, der arbejder i marken, så viden og erfaringer kan videregives og derved fremme teologiske overvejelser og udvikle pastorale retningslinier for dem, der er engageret i arbejde blandt muslimer.
 12. At medlemskirkerne bliver opmuntret til i højere grad at udruste de troende til at komme i kontakt med muslimer, så de bliver i stand til "at aflægge regnskab for det håb, der bør i dem" (1. Pet. 3,15).
 13. At medlemskirkerne opmuntres til at intensivere deres studium af og deres svar på de former for spiritualitet, der bringes til torvs af de nyreligiøse bevægelser, de orientalske, de okkulte og afvigende kristne.
 14. At LVF fortsætter studiet af yoga og meditation og støtten til udgivelsen af tidsskriftet Update, der er helliget studiet af nyreligiøse bevægelser.
 15. At medlemskirkerne, i lyset af de nyreligiøse bevægelser tiltrækning, overvejer, om deres egen måde at møde de unge og deres kultur på er relevant.
 16. At LVF og kirkerne finder veje til at mobilisere kristen ungdom til at hjælpe og vidne for ungdom, der befinder sig ved missionsens kritiske ydergrænse, som f.eks. de nyreligiøse bevægelser. Dette kunne blive et vigtigt nyt udtryk for fælles indsats i mission.

HVAD KAN VI BRUGE DET TIL I DANMARK?

Vi skal nu til slut søge ganske kort og lidt antydningstvist at pege på en række følgevirkninger, som det i missionsrapporten indeholdte grundsyn må indebære på dansk jord:

1. MISSION - INDRE OG YDRE

Vi må opgive den oprindelige tale om "missionsmarker" - og i stedet se hele vor klode under et helhedsperspektiv: Mission og evangelisation er at bringe hele Kristus til mennesker på hele vor jord (i én situation kan det være i Asien eller Afrika - i en anden situation kan det være i Vejle eller Køge!). Det

INDHOLDSFORTEGNELSE

IXØYC

11. ARGANG 1984

LEDERE	NR	SIDE
Friis, Paul: Trosbegrebet - hvilket?	4	138
Sørensen, Niels: Arbejdssky	3	95
Sørensen, Niels: Med Helligånd og håndkraft	1	2

ARTIKLER

Bang, Villy: Teologi ml. antropologi og kristologi	3	97
Braw, Christian: Det nuværende øjeblikks sakrament	1	18
Hansen, Carsten Dalsgaard: Den midrashiske hermeneutiks dynamiske struktur	2	50
Hessellund, Ellen og Christensen, Lisbeth F.: Kvindelige teologer - noget særligt ?!	4	159
Jakobsen, Jens Henrik: Sjælesorgen og skyldproblemet	4	140
Jørgensen, Jørgen: En gage ment	3	110
Langagergaard, Poul: Mission og evangelisation i dag	4	149
Madsen, Birger: Om homoseksualitet	2	58
Mortensen' Benny Birk: Teknologi og kirke i sækulariseringens spotlight	2	65
Poulsen, Christian: Om Efeserbrevets ægthed	1	5

PÅ DEN ANDEN SIDE SET

Hansen, Karl Robert: Vielse af fraskilte	3	119
Jensen, Johannes: Præstens teologiske arbejde	1	23
Sørensen, Asger Dahl: Husbesøg	2	69

DIVERSE

Bang, Villy: En oplevelse med udbytte	1	29
Braw, Christian: Att bære varandres bødor(synspkt)	2	75
Christensen, Freddy: Bøn for den lidende og forfulgte del af kirken(andagt)	4	137
Christensen, Herluf: Fred og håb (andagt)	2	49
Højlund, Henrik: Interview med Carsten Vang	1	26
Kjær-Hansen, Kai: Møller, Grundtvig og "Den teologiske metode" (synspunkt)	2	77
Kristensen, Kurt: Referat fra studentermødet	2	72
Kristensen, Kurt: Studentermøde på MF e.84	4	162
Legarth, Peter V.: Historisk studium i bibeltro regi (synspkt)	3	126
Markussen, Flemming: På solsiden af Big Ben	1	35
Silkjær, Esper: På GT fortolkningens bjerg	3	116
Skoven, Elin: Stud. theol. - og "bare helt flad" !!??	1	1
Skovenborg, Holger: Tanker evd juletid	4	174
Østerkjærhus, Lars: Tilværelsens to B'er (andagt)	3	93
Bøger tilsendt redaktionen	2	80
-	3	128
-	4	165

BOGANMELDELSER

	NR	SIDE
Andersen, Øivind: En kristens forhold til Israel	2	90
Cameron;N.M.D.S.: Evolution and the Authotity of the Bible	1	40
Carlsquist, Jan: Glömda Testamentet	1	47
Donne, Brian: Christ asvædet	4	169
Evans, Mary J.: Woman in the Bible	3	129
Geil: Adgang tilladt for uvedkommende	4	173
Gerhardson, Birger: Kriten Människosyn	2	85
Glenthøj, Jørgen: Efterfølgelsens theologi	3	133
Goppelt, Leonhard: Typos	4	172
Green, Michael: Dagen da døden døde	2	89
Greenholm, Carl Henrik m.fl.: Kristen feminism	4	168
Gundry, Robert H.: Matthew. A commentary...	3	135
Haystrup, Helge: Stat kontra kirke i oldtidens Rom og nutidens Danmark	2	83
Hägglund, Bengt: Troens mønster	1	37
Kaiser, Walter C.: Toward Old Testament Ethics	3	130
Kateregga, B.D. m.fl.: Islam and Christianity	4	171
Langagergaard, Poul (red.): Martin Luther - i kamp for troen	1	42
Lapide, Pinhas: The Resurrection of Jesus. A Jewish Perspective	2	86
Larsson, Edvin: Människan inför Bibeln	1	44
Ludemann, Gerd: Paulus und das Judentum	1	40
Luther, Martin: Tröstungen	2	87
Marshall, I. Howard: Biblical Inspiration	1	46
Martling, C,H,: At hjælpe andre til tro	1	44
Mogensen, Hans Peter: Martin Luther - kirkens reformator	4	167
Nazir-Ali, Michael: Islam, a christian Perspective	4	170
Nordlander, Agne: Korsets mysterium	4	166
Preiligen und Hören	3	132
Prenter, Regin: Guds virkelighed	2	91
Prenter, Regin: Den kirkelige anskuelse	3	131
Prenter, Regin m.fl.: N.F.S.Grundtvig, theolog og kirkelærer	2	88
Raen, Guttorm: Hvorfor Herre?	4	167
Rueter, Alvis C.: Organizing for Evangelism	4	172
Sor,W,S, m.fl.: Old Testament Survey	2	81
Stauderman, Albert P.: Let me illustrate	1	45
Stenbäck, Carl Gustaf: Herren behøver dig	1	43
Uglem, Olav: På Jesu tid	4	167
Ulsdal, Poul: Tjenesten ved alteret	2	84
Vågen, Tormod: Dåben	3	131
Wisløff, Carl Fr.: Martin Luthers teologi	1	45
Wolff, Hans Walter m.fl.: Zugang zur Bibel	2	85

indebærer, at vi ikke amputerer Jesu sidste vilje i Matt. 28, 18-20 til kun at være en dåbs-befaling - men fastholder, at det gælder at skabe disciple af Jesus Kristus. Hele vor dåbspraksis må derefter underkastes et kritisk lys med henblik på dåbens kontekst og opfølgning.

2. FOLKEKIRKEN - EN MISSIONSKIRKE

Når missionsperspektivet i rapporten hævdes at være centralt for selve Kirkens *natur* som Kirke - vil det altså sige, at vi må anse folkekirken for at være en *missionskirke*. Dette giver en helt ny og udfordrende tilgang til gennemtænkning af kirkens opgave og ansvar i sognet: at drive mission blandt døbte som udøbte her på stedet, at gøre Jesus kendt til frelse og personligt fællesskab med Ham. Præsten må gennemtanke dette med henblik på hele arbejdet - uddannelse af lægfolket på stedet, så det ikke bliver en frontforkortning ved en "præste-kirke", sjælesorg, planlægning af menighedsarbejde, udvalg, konfirmandundervisning, husbesøg, prædikener og ny-opbyggende arbejde i sognet.

Det indebærer også, at alle ansvarlige i vor kirke når til denne grundlæggende fælles erkendelse af vor missionskirke - så det finder nedslag også i menighedsråd og styrende organer ellers.

3. SAMARBEJDE OG/ELLER INDIVIDUELT ARBEJDE

I den danske kirke har vi en lang og rig tradition for en række frie kirkelige organisationer, som i troskab og loyalitet mod Kirkens basis gør et vigtigt stykke arbejde i de fleste sogne. Det skal fortsætte. Imidlertid kan man spørge: Hvad kan gøres fælles - og hvad bør gøres individuelt gennem disse enkelte organisationer?

Måske bør der sættes helt nyt på oplæring af ledere i de frie kirkelige organisationer som i de folkekirkelige organer eller til i fællesskab at tænke på, hvordan vi i gammeldags forstand bliver *sjæle-vindere* i vore ganske almindelige dagligdags sammenhænge i vor kirkes vidt forgrenede arbejde. En sådan grundlæggende oplæring kunne være

fælles gods for alle kirkelige grupper, som så hver i deres hjørne af 'vingården' kan praktisere den indvundne erfaring. At dette arbejde har hast og må sættes ganske højt på dagsordenen for alle organer og organisationer, som blot antydningvist har mission som fagemærke, er evident. De dør åndeligt, mens vi venter!

4. TEOLOGISK REFLEKSION PÅ ALLE NIVEAUER

Der må rejses et bredt kirkeligt krav til alle teologiske uddannelsessteder (såvel på universitetsplan som på bibelskoleplan) om, at ikke blot *missions-information* - men også *missions-oplæring* inddrages på alle niveauer. Det vil indebære, at enhver, som har gennemgået et bibelskoleophold eller et teologisk uddannelsesforløb har været konfronteret med den konkrete og praktiske udfordring: Hvordan lede et andet menneske til personlig tro på Kristus? Dette vil dels give teologien nye dimensioner - som i virkeligheden er urgamle! - og det vil befrugte de studerendes studier i uoverskuelig positiv grad.

5. MISSION - MED EVANGELISK-LUTHERSK BASIS

Vi må tilstå, at megen *missionspraksis* - også i vort land - har blomstret snarere på trods af kontinental, luthersk teologisk arbejde end på grund heraf. Det har indebåret en udbredt reformert tendens i udgangspunkt og praktisk udformning. I længden finder jeg det vanskeligt som evangelist-luthersk teolog og præst at leve med dette fortsat. På den anden side har vi været pisket til at handle, mens vi har set vore egne landsmænd dø åndeligt talt.

Nu er tiden kommet til at standse op. Netop nu ruller en ny evangelisationsbølge også ind over vore breddegrader - og det er glædeligt! Spørgsmålet er ikke, hvordan vi skal standse den. Men spørgsmålet er: Hvordan undgår vi, at denne bølge skal lede mange ind i uholdbare, reformerte standpunkter og problemstillinger?

Svaret er enkelt: Det kan kun ske ved, at vi som lutherske tager handsken op - og på luthersk grund og med den teologiske og dogmatiske arv, som dette indebærer, går i offensiven for ikke blot at udføre et luthersk missionsdokument men også holdbare og gennemtænkte og -prøvede! -

evangelisationsmodeller og hjælpemidler. Medarbejderne i vort eget land står på tærne og næsten i kø for at komme i gang. Vil vi? Tør vi? Har vi overhovedet set, at det er et skrigende behov?

Terningerne er kastet...

ØKONOMIXØYC

GIROKORT ---- BETALING

I dette nummer af IXØYC er der vedlagt et girokort til betaling for IXØYC for hele 1985. Abonnementsprisen er fortsat uændret 65 kr. til dækning af bladets fremstilling og udsendelse, og dette beløb bedes betalt *inden* 1. februar 1985.

På forhånd tak!

Redaktionen

Kvindelige teologer - noget særligt?!

ELLEN HESSELLUND, STUD. THEOL. ÅRHUS

LISBETH FILTENBORG CHRISTENSEN, STUD. THEOL. ÅRHUS

Moderigtigt tøj er for tiden slidt tøj (Sådan skal det i hvert fald se ud!). - Sådan også modeordet frustration; det er efterhånden godt slidt. Jeg viger derfor lidt tilbage for at bruge det, men gør det alligevel, fordi det rummer så meget og rammer så godt til den tilstand, en kvindelig MF-teolog ofte finder sig selv i. Frustreret - slår man op i en ordbog under "frustreret" - og det gør man vel, før man bruger et sådan fremmedord! - kan man finde følgende forklaring: "skuffet, nedtrykt over manglende forståelse"....

Vi er lige færdige med et informamøde. Arbejdsteamet har bestået af 1 mandlig og 2 kvindelige teologer. Vi går ud i køkkenet for at få sagt farvel til de opvaskende kvinder. "Ja," siger den ene, "vi stod lige og blev enige om, at der kunne blive 3 gode præster ud af jer!". "Øh, ja, nu får vi se...", svarer en af os.

Ved et IMU-arrangement står jeg og snakker med en kristen søster. "Jamen, når ikke du vil være præst, hvorfor i alverden læser du så teologi? Man kan jo næsten ikke bruge det til andet!" Jeg forsøger mig med et "jo, der er da mange andre muligheder...". Hvortil der svares: "Det er da urealistisk at tro med den arbejdsløshed - I vil da bare komme ud i en masse problemer".

Et familiemedlem hævder bestemt: "Alt-så, Ellen, den dag du bliver præst, skal jeg nok komme i kirke". Og så er det alt det, der bliver sagt.

Hvad svarer man? Hvordan undgår man at blive kvalt i frustrationer?

De mennesker, jeg her har refereret til, er jo ikke interesseret i, eller opsat på en bibelsk orienteret debat om emnet. De har antaget en ja eller nej stilling, ofte med en følelsesbetonet begrundelse. - Man læser ikke teologi, man læser til præst, er en almen holdning, der gør det hele vanskeligere. Hvad siger man til sådanne mennesker? - Som kvindelig teolog bliver man langt oftere end mandlige studenter stillet til regnskab for, hvorfor man har valgt teologien. Vi er ofte nødt til'at gå i forsvarsposition. Ikke mindst inden for "vore kredse". Vi ønsker imidlertid ikke at blive behandlet anderledes end vore mandlige medstuderende!

Når man er bange for vor fremtid, må vi sige: "Ingen kan se til vejs ende - hvor inderligt man end ønsker det - men jeg har den tillid til Gud, at når Han også kalder troende kvinder til at læse teologi, har Han én mening med det - også når vi kommer ud i den anden ende af systemet. Kald det så bare urealistisk i en tid med arbejdsløshed....".

Vel er det da vigtigt at være bevidst om sin tjeneste i menigheden, men er det kun kvinden, der skal være det? Kunne man forestille sig en studiegruppe på MF om "Mandens tjeneste i menigheden" eller om "Mandlige præster i følge NT"? - Vel er det da vigtigt, at vi beskæftiger os med spørgsmålet om kvindelige præster - men

hvorfor gøre det til det alt afgørende spørgsmål i teologien - specielt velegnet til kvindelige teologer?

Kvindelige teologer kan - er jeg overbevist om - give et væsentligt bidrag til teologien - indenfor alle discipliner. Som kvinde læser jeg på en anden måde, ser nogle andre ting, arbejder anderledes med teologien.

Jeg mener, det er vigtigt, at troende kvindelige teologer får *arbejdsro*, at der bliver skabt forståelse i "vore kredse" for kvindelige teologer, at der ikke hersker angst omkring kvindelige teologer. Dette kræver meget af os - alle!

Når kvindeteologi løsrives fra livs- og trossammenhæng med Gud og i stedet drives af hans fjender, ser vi tydeligt, hvad der sker - alt for tydeligt. Lad det følgende citat stå som advarselssignal for os alle. Lad det vise os, hvor vigtigt det er, at TROENDE KVINDELIGE TEOLOGER gør sig gældende og ikke bliver skræmt bort - og hvor skabnesvangert det er, når teologer (mandlige som kvindelige) træder bort fra det eneste rette grundlag for teologien.

Citat: Om treenighedslæren: "Det er en erotisk bøssemyte, det perfekte mandssægteskab, de bedste drenges klub, model-klosteret, deøverste mænds forening, forbilledet for al mandlig etkønssparring". Om Jesus: "Jesus er mandssamfundets store udsuger af kvindelighed. Han er både mand og kvinde, og ved at kontrollere det kvindelige gør han som symbol ikke op med mandssamfundets sadisme. Tværtimod. Han baner vejen for den moderne udsugning og ødelæggelse af kvinder". Således citerer og referer Lene Sjørup den amerikanske teolog Mary Daly i bogen "Du er gudinden. Religiøstet og teologi hinsides Gud Fader".

Alt er ikke sagt med disse strøtanker - langt fra. F.eks. har jeg ikke sagt noget om min taknemmelighed til den person, som nok er modstander af kvindelige præster, men virkelig har været den, som støttede mig mest i at begynde på teologien, + til MF, og til MF's pigestudie-gruppe. Det var imidlertid heller ikke min mening at komme hele vejen omkring, men blot i spredte kommentarer at komme med nogle tanker om det at være kvindelig teolog i "vore kredse".

Ellen Hesselund

"Nå, så du læser teologi. Vil du også komme på Menighedsfakultetet? Også det! Så skal du vel skrive under på, at du ikke vil være præst?"

Ovenstående citat siger egentlig ikke så meget om holdningen til kvindelige præster, men røber en umiskendelig misforstået holdning til MF. Citatet røber også noget om min holdning, inden jeg begyndte at læse teologi og komme på MF. Grunden til at jeg begyndte at læse teologi var, at jeg ville være præst. Grundene til at jeg ville være præst var mangeartede. Eksempelvis kan jeg nævne, at jeg selv kommer fra en præstefamilie (min far, farfar, farbror og onkel er præster). Derfor har jeg fået et indblik i miljøet, arbejdsgangen og de mange forskellige aspekter af præstens gerning allerede fra barnsben.

En anden væsentlig årsag til at begynde det teologiske studium var, at jeg havde en optigtig bøn om, at Gud ville bruge mig med de evner, Han har givet mig.

I dag 34 år efter at jeg startede på det teologiske studium, kunne det måske være på sin plads at standse op og gøre "status". I. Forventningerne til studiet - er de blevet opfyldt? II. Hvilke tanker gør jeg mig på NUVÆRENDE tidspunkt om en EVENTUEL præstgerning? Til det første spørgsmål kan jeg svare et utvetydigt JA (indtil nu). Jeg har lært en utrolig masse og er virkelig "bidt" af at læse teologi. Men dermed er ikke alt sagt, for der er (har været) fantastisk mange udfordringer til troen, når man ønsker, at stå på et bibeltro grundlag og ikke vil gå på kompromis med ens inderste overbevisning og ens tro. Det er vidunderligt at opleve, hvordan Gud leder og opbygger og fører een ind i et dybere fællesskab med Ham, når ens tro er blevet stærkt anfægtet af en eller anden teologisk påstand eller holdning, som direkte strider mod bibelens ord.

Svaret på det andet spørgsmål er knap så entydigt og kommer mere tøvede. Det har mange forskellige årsager. I mellemtiden er jeg for det første blevet gift, og for det andet er jeg blevet mor. "Er det ikke svært at forene studier og de familiære forpligtelser uden at det går ud over den ene eller begge?" har mange spurgt mig. Svaret må overraskende nok blive, NEJ, det er ikke svært at forene de to. Faktisk

supplerer de hinanden vældig godt. Når jeg har læst nogle timer eller været til time, så føler jeg mig inspireret, "tanket op", så jeg oprigtigt glæder mig til at komme hjem til vores lille datter. På den anden side kan det være en befrielse at slippe væk fra ens moderlige forpligtelser, hvis barnet er helt umuligt, for så et par timer senere at kunne vende hjem med nye kræfter og en knap så tyndslidt tålmodighed. I mellemtiden har man været sammen med studiekammerater M/K og fået nye impulser, samt en del nye problemstillinger at gennemtænke.

Når begge ægtefælder læser teologi, som i vores tilfælde, opstår der på den ene side en naturlig og ligelig arbejdsdeling i hjemmet. På den anden side inspirerer og tilskynder vi gensidigt hinanden i studiet, når vi ofte "snakker teologi" hjemme. Dette er af kolossal betydning, når man er ved at køre fast i en stor opgave eller selve studiet.

Hermed er jeg ved at være ovre i det sidste punkt, som passende kan illustreres ved en efterhånden stereotyp kommentar: "Jamen, når I begge læser teologi, hvad så den dag I er færdige? Hvem skal så søge embede? Skal I være præster i hver sin ende af landet?", Selvfølgelig ikke! Familielivet skal ikke slås i stykker bare for karrierens skyld. I øvrigt er det betænkeligt at planlægge så langt ud i fremtiden, som det i virkeligheden er på nuværende tidspunkt. Det er imidlertid også for nemt at affeje problemet med et "Det vil fremtiden vise". Her må man prioritere som kvindelig teologistuderende/teolog.

Når jeg er færdig med studierne, vil jeg gerne have et arbejde, men ikke for enhver pris. Hvis det går ud over familielivet, barnet (børnene), så har man PLIGT og ANSVAR over for de børn, man har bragt til verden, til at standse op og spørge, hvordan kan mit (ude)arbejde omprioriteres. Dette gælder manden såvel som kvinden, thi begge har lige stort ansvar for familien. Som kvinde behøver man ikke at være så bange for, at man ikke kan bruge sin uddannelse til noget, når man er færdig. Selv om man ikke får et decideret lønnet arbejde, så mener jeg, at man i høj grad kan bruge sin uddannelse og BØR bruge den. Det er et spørgsmål om selvdisciplin, at man giver sig tid til at vedligeholde og udvide sin teologiske viden. Det er også et spørgsmål om organisatoriske evner og kærlighed. I det man formår at få familien til at samarbejde og organiserer en arbejdsdeling i hjemmet, vil man selv få mere tid tilovers til at "videreuddanne sig med de interesser og intellektuelle evner, man nu engang har fået givet. Det er en komplet misforståelse, når en kvindelig teolog selv tror, at teologi ikke kan bruges og ikke bliver brugt til "andet end" at passe børn med, når man nu ikke vil være præst eller kan få andet arbejde overhovedet. Hvad med at tage kampen op mod f.eks. den omsiggribende og til tider satanisk inspirerede feministeologi? Hvad med at gå ind i en dialog og debat med disse kvinder? Dette blot nævnt som et emne blandt mange. Her, mener jeg, ligger en vældig udfordring til kvindelige teologer, der måske "kun" arbejder ud fra hjemmets fire vægge. Lisbeth Filtenborg Christensen.

Studentermødet på MF e.84

Med andagt ved Nikolai Frøkjær-Jensen indledtes semesterets studentermøde d. 2. oktober kl. 15.15. Herefter fik formanden for lærerrådet, Kai Kjær-Hansen, ordet for at præsentere undervisningen i forårssemesteret 1985. Her vil alle vore 5 MF-lærere tilbyde undervisning, og der foruden vil lærer ved MF i Oslo, Tor Johan Sørensen, give undervisning i sjælesorg. Efter denne præsentation aflagde formanden for studenterrådet, Kurt Kristensen, følgende beretning:

Hvorfor læser vi teologi? Hvad er drivkraften bag et sådant studium? Hvad var det, der satte det hele i gang, og er det stadig det samme, der driver værket? Jeg tror, sådanne spørgsmål er gavnlige at stille sig selv en gang imellem - midt i det hårde slid med hebraiske verber - midt i grublerierne over Kants virkelighedsforståelse - eller midt i et spændende emnekræds-arbejde. Hvad er det, der betyder allermost for mig i mit studium af de hellige skrifter og af kirkens tro og lære? Hvad har jeg gjort til centrum i mit liv som kristen og i mit studium?

MF vil gerne være en præsteuddannelse. Det vil MF være for præstegerningens og for menighedens skyld, - og i den forbindelse først og fremmest for forkyndelsens skyld. Forkyndelsen i Guds kirke har et centrum: Jesus Kristus som korsfæstet og opstanden for os. Vi, som uddanner os til en forkyndergerning i kirken, må have vort centrum og vor drivkraft her - i troen på Jesus Kristus som død og opstanden for mig

og mit medmenneske. Jeg tror, vi trænger til at overveje dette engang imellem: hvad er det vigtigste for mig som kristen og som teologistuderende? Det er alt afgørende for resultatet af vort studium, at det er den levende tro på Jesus Kristus, der driver os fremad i studiet.

Der, hvor denne tro på ham for alvor bliver igangsat og centrum, der får alt andet i studiet også sin rette plads. På den ene side vil mange ting nu vise sig at være perifere. Selvom de, mens man arbejder med dem, kan synes vældig vigtige og måske også er det, så kan de alligevel vise sig at være perifere, når man betragter dem i den rette sammenhæng, nemlig i sammenhæng med det altafgørende - Jesus Kristus som alle menneskers eneste frelser. På den anden side betyder det, at Jesus som frelser bliver centrum i studiet, ikke, at de perifere ting bliver ligegyldige. Men først med Jesus som centrum får vi det rette perspektiv over studiet, så vi nu kan se de mere perifere ting i det rette lys. Alt, hvad vi gør, det gør vi nu for ham. Vi må ikke tabe troen på Jesus som vor eneste frelser af syne, når vi arbejder med perifere ting. Men denne tro må drages med ind i alt, hvad vi har med at gøre.

Kirkens forkyndelse har Jesus som centrum. Derfor må vort studium også have ham som centrum. Det hænger sammen med det kald, som vi har fået af Gud. Det er jo et kald til at gå ind i et studium for at blive udrustet til en forkyndergerning i kirken. Vi læser ikke teologi, fordi vi selv har fundet på det, men vi, som gør det, må vide os kaldet af den le-

vende Gud til at læse teologi med henblik på en senere forkyndergerning i kirken. Og når jeg siger det så stærkt, at vi må vide os kaldet af Gud, så er det ikke for at slå nogen ud, men det er en opfordring til at bede Gud om at vise os vej igennem livet og lukke de veje, hvor han ikke vil have os til at gå. Jeg vil gerne opfordre os alle til at arbejde med det kald, vi har fået af Gud, så vi er bevidste om det og alvorligt tager det med ind for Guds ansigt i bøn. Langt de fleste af os bliver sandsynligvis på et eller andet tidspunkt præster i den danske folkekirke. Men det skulle ikke gerne være en tilfældighed, at vi ender der. Derfor må vi bede Gud om at række os sit kald og gøre os kaldsbevidste og målrettede. Vi må alle tage hans kald alvorligt og bede ham vise os vejen fremad i vort studium, så hver enkelt af os vælger det rigtige, hver gang der er en valgmulighed, og så vi bruger tid og kræfter på ting, der er væsentlige for den gerning, Gud vil kalde os ind i efter studiet, og som kan være til gavn for os i den gerning. Så tror jeg, studiet kan blive en god udrustning til den kommende tjeneste.

Det, som jeg her har sagt om drivkraft og kaldsbevidsthed i studiet, hænger godt sammen med noget, som Jens Mortensen var en del inde på ved forårets tema-aften om MF-informationen. Hvad er det, der først og sidst må være vor igangsatte i teologistudiet, og hvad er det, der gør et MF så nødvendigt, som det er? Det er dette, at evangeliet om Jesus Kristus som ethvert menneskes eneste frelser skal forkyndes ud i en verden, til et folk og i en kirke, som er i nød, fordi dette gode budskab har så trange kår. Her ud fra springer kaldet til såvel MF som hver enkelt af os, som læser her. Det må vi passe på, at vi aldrig glemmer.

Siden sidst

Siden sidste studentermøde d. 6. marts 1984 er der sket en enkelt udskiftning i SR, idét Henning Smidt har forladt rådet og Heinrich Pedersen er kommet ind. Vort studentertidblad IXØYC, har fået ny redaktør. Paul Friis har afløst Niels Sørensen på denne post. Vi vil benytte lejligheden til at takke redaktionen for deres

store arbejdsindsats, der resulterer i et virkeligt godt studentertidblad.

En af de store oplevelser, vi MF-studenter har haft siden sidst, er vor information i august. Det var en af den slags oplevelser, som kan virke berigende ind såvel på vort fællesskab som vort studium. Det har stor betydning for os at møde missionsfolket og opleve den forventning og tillid, som mange har til MF og os, som kommer herfra.

Det var en stor glæde for os for en måneds tid siden at kunne tage imod en god flok russer, som i antal vist oversteg, hvad enhver af os havde turdet håbe på forhånd. En stor del af dem har fået læseplads, så vi måtte indrette et kollokvierum til læserum for emnekedsstuderende. I, nye studenter, skal være velkomne her - både i fællesskabet, på læsesalen, til at deltage i undervisningen og til f.eks. at komme med i en bedegruppe.

Et vigtigt studenterinitiativ, som nu ser ud til at skulle lykkes, er "Aktion Tusindfryd". Her drejer det sig som bekendt om at få en norsk lærer i praktisk teologi til Århus i et semester, hvor en del af lønnen betales ud af MF-studenternes egen lomme. Her har Benny B. M. virkelig gjort et beundringsværdigt stykke arbejde. Også bestyrelsen har udtrykt sin beundring for det foreløbige studenterresultat, der jo helt og holdent er opstået som et initiativ iblandt os MF-studenter. Men flere endnu kan være med i aktionen. det var måske noget for dig??

Trivsel - Fællesskab - Miljø.

Hvordan trives vi i det fællesskab, vi har sammen her på MF? Det er et spørgsmål, som sikkert ville resultere i meget forskellige svar, hvis vi lavede en rundspørge her. Nogle ville uden tøven give et positivt svar, de fleste nok både positivt og negativt. Men nogle ville også uden tøven give et negativt svar, måske endda særdeles negativt.

Vi har i SR, siden vi sidst holdt studentermøde, arbejdet meget med dette problem, - for et problem er det, når nogle føler sig frastødt af fællesskabet her. Vi har ved givne lejligheder drøftet emnet med både bestyrelsen og studievejlederne, og vi har i vores vurdering af si-

tuationen været hjulpet på vej dels af et brev fra en student, som føler fællesskabet trykkende, ikke mindst p.gr.a. en "misforstået efterprøvning af hinandens meninger" og en ofte skrårisker og dermed ringeagtende meningstilkendegivelse, dels af nogle overvejelser og ideer, studievejlederne har gjort sig. I SR prøver vi seriøst på at nå rundt til så mange studenter som muligt, når vi fordelede opgaver, som vi har ansvar for. Det gør vi for på den måde at få flest muligt draget med ind i MF-arbejdet. Men vi må alle bevidst arbejde på at få et bedre miljø og fællesskab. Vi må f.eks. ikke glemme det bedeemne, vi har ved vor MF-andagt "om ydmyghed over for og kærlighed til mennesker med et andet ståsted end vort." Den 29. okt. får vi alle mulighed for at drøfte dette vanskelige emne, idet vi afholder temaaften med titlen: "Trivsel, fællesskab og miljø på MF." Aftenen indledes med små oplæg ved Karl Christensen, Flemming Markussen og en ny student.

En vigtig rolle for miljøet her på MF spiller vore bedegrupper, hvor vi samles 6-8 personer, først og fremmest for sammen at lægge alt det frem for Gud, som trænger sig på. Her har vi mulighed for at blive fortrolige med en lille gruppe mennesker, og det er vigtigt, når MF-flokken er så stor og uoverskuelig - ikke mindst for de nye, som er på vej ind i fællesskabet. Mandag d. 17. sept. mødtes bedegrupperlederne og SR, og vi brugte denne lejlighed til at snakke om bøn, samt udveksle erfaringer og gode ideer vedrørende bedegruppernes arbejde. Vi håber dette møde også kan virke inspirerende ind i bedegrupperne.

Såvel disse bedegrupper som MF-andagten er med til at gennemsyre vort studium med lovsang og bøn, og det er afgørende, at vi herigennem igen og igen sættes på vor rette plads over for Gud. I dette semester kører formiddagsandagten uændret videre som i sidste semester. Samtidig har vi igennem tre uger prøvekørt en ny eftermiddagsandagt om fredagen kl. 14.45. Denne ordning er et kompromis imellem et par forslag, vi har fået dels om igen at køre eftermiddagsandagter, dels om en ugentlig bibeltime. Fredag eftermiddagsandagten afholdes af en student og varer 15 min. Andagtens form og indhold afgøres af studenten selv. Hvad mener I om denne ordning?

Som en hjælp til os i studiet og i MF-fællesskabet har vi vore to studievejledere, Gerda Vibe Smidt og Peter Nord Hansen. De er ment som en vejleder og som en ven, vi må gå til, når vi har studiemæssige eller måske fællesskabsmæssige problemer. Gør endelig brug af dem i deres træffetid i lokalet på 1. sal. Peter kan træffes der mandag kl. 12.15 - 13.00 og Gerda tirsdag kl. 12.15 - 13.00. Som en yderligere hjælp til os har vi nu også fået en fast tilknyttet sjælesørger, pastor Karl Robert Hansen, som vil komme her på stedet et par timer om ugen. Tidspunkt og sted kan man se på kontorets opslagstavle. Til K. R. Hansen må vi komme med helt personlige problemer eller andre ting, som vi trænger til at tale med et andet menneske om. Gå blot til ham. Han er her for at vi skal bruge ham.

Fremtid

Et par ting skal nævnes her: Vores planlagte præstebesøgs-pastoralweekend er gået i vasken for dette semester, men udvalget håber at kunne genopslå tilbudet til foråret. Vi vil meget gerne høre nogle tilkendegivelser fra jer om, hvorfor vi næsten ingen tilmeldinger fik til så godt et tilbud!!

Vi har også planlagt en temaaften til foråret, den 25. februar med emnet: de frivillige kirkelige organisationers berettigelse.

Skal MF have en fremtid, må der penge i kassen - hver dag. Vi, som bruger MF, må også have lov til at være med til at bære MF økonomisk. Der kan med stor skattefordel tegnes gavebrev hos Jens Olesen. Eller man kan henvende sig til Bjarne Markussen, som står for MF-studenternes støttekreds. Denne støttekreds er en hjælp til dem, som gerne vil have orden i deres givertjeneste til MF.

Under drøftelsen efter beretningen blev mange emner bragt på bane. Beretningens spørgsmål vedrørende andagten fredag eftermiddag affødte en række meningstilkendegivelser vedrørende såvel denne som formiddagsandagten. Et forslag blev her lagt frem om mere tid til stille bøn under formiddagsandagten. Ideen med præstebesøgs-pastoralweekends havde stadig

stor tilslutning i studenterflokket på trods af, at det planlagte arrangement for efterårssemesteret måtte aflyses. Udvalget fik en opfordring til at prøve at samle folk til en weekend i forårssemesteret 1985. Endelig lød der en opfordring til at få sat gang i en såkaldt "pensum-bank". Opfordringen henvendte sig til studenter, som på universitetet har gået til eksamen efter et godkendt særpensum, og ideen går ud på, at man af-

leverer oplysninger om sit pensum til Peter Nord Hansen, som vil samle disse oplysninger i den "pensum-bank". Her vil kommende studenter så kunne hente gode ideer til særpensum.

Hermed er der blot givet et lille indblik i den drøftelse, som fandt sted på studentermødet.

Kurt Kristensen

Bøger tilsendt redaktionen.

R.C.Sproul: Hvad står der skrevet? Dansk Luthersk Forlag, kr. 60,-	Børnenes julenag. Dansk Luthersk Forlag kr. 11,-
J.H.Wenaas: Mod til modløse. Dansk Luthersk Forlag, kr. 65,-	Juleneget 1984. Dansk Luthersk Forlag, kr. 16,50
H.P.Mogensen: Martin Luther - kirkens reformator. Dansk Luthersk Forlag kr. 44,85	J. Goldinggay: God's Prophet, God's Servant. Paternoster Press, £ 4,95.
H.Ussing: Stat og kirke i Danmark. Kontrast, kr. 48,-	W.G.Morrice: Joy in the New Testament. Paternoster Press, £ 4,95
D.A.Carson (ed.): Biblical Interpretation and the Church. Paternoster Press £ 6,95	Under Afrikas sol. Dansk Forenet Sudanmissions Årbog. 1984. Savanne, kr. 25,-
C.Brown: Miracles and the Critical Mind Paternoster Press, £ 14,20	Poul Hansen: FDF/FPP - bred folkekirkelig bevægelse eller kristelig/politisk sekt? Kontrast, kr. 32,-
A. Smith (red.): På skaperens jord. Luther Forlag, kr. 296,70	G.B.Kelly: Liberating Faith. Augsburg Pub. House, \$ 10,95
J. Sandved: Haggaj, Zakarias og Malakias Credo, kr. 130,-	Nelson and Rohricht: Human Medicin. Augsburg Pub. House, \$ 10,95
O.Uglen: Guds udstrakte hånd. Lunde Forlag, N.kr. 32,-	C.W.Mönnich: Bürger, Ketzler, Aussenseiter. Keiser Verlag, DM 56,-
-

Bog anmeldelser

KORSETS MYSTERIUM

AGNE NORDLANDER

LUNDE FORLAG

PRIS: 138 N.KR.

SIDER: 258

Formålet med denne bog er at hjælpe kristne til bedre at forstå, hvad Jesu død på korset betyder. I første omgang er den beregnet for enhver troende til opbyggelse, men prædikanter og teologer vil også kunne finde stof til prædikenforberedelse.

Første kapitel giver et kort overblik over Jesu vej til korset og en vurdering af den religiøse og politiske proces. Kap.2 handler om, hvorfor korsdøden på Jesu tid var en anstødssten, og hvorfor Gud valgte korsdøden. I kap.3 behandles disciplinens problemer med at forstå Jesu død, opstandelse og himmelfart. Derefter følger en gennemgang af de fem billeder og modeller, som forklarer Jesu døds betydning, og som AN finder i NT. Her ligger bogens tyngdepunkt.

Det er først offermodellen (kap.4). Her behandles de forskellige udtryk, som forbindes med offermotivet i GT og i NT. Dette problemkompleks behandles også i næste kap., som bl.a. har et spændende afsnit om hvordan "hilaskesthai" skal forstås og om offermodellens anvendelighed i dag!

Den anden model, genløsningsmodellen, gennemgås i kap.6. Her forklares de to ordgrupper, som knytter sig til denne model, og modellens teologiske indhold.

I kap.7 behandles kamp-sejr-modellen. Igen begynder AN i GT, men det er først og fremmest en gennemgang af Jesu sejr over alle gudsfjendtlige magter. Den fjerde model til forklaring af Jesu død er forsoningsmodellen (kap.8). Også i dette kap. gøres der rede for nogle af de mest centrale begreber i den kristne tro. Vi får en kort karakteristik af moderne forfyndelse (p.210), og AN stiller tre spørgsmål, som, hvis de besvares med et "ja", forklarer, hvorfor Guds vrede ikke forkyndes i dag (p.219). Den sidste model er forbilledmodellen (kap.9). De første fire modeller betoner det objektive, det, som Gud allerede har fuldbyrdet. Den sidste model skal vise os den nye livsstil, som korset fører den kristne ind i.

Bogen slutter med et kap., som hedder "Korset og nåtidsmennesket". Har korsets evangelium noget at sige til mennesker i dag? AN viser, hvilke tilknytningspunkter der er mellem det moderne menneske og korsets evangelium.

Denne bog er en *arbejdsbog*. Den indeholder mange bibelhenvisninger både fra GT og fra NT (NB. Her er nogle trykfejl). Bogen er en *teologisk gennemgang* af Jesu død, men mange steder bliver den også forkyndende. Den gør Jesu død *aktuel*. Den viser, at mennesker i dag har brug for at høre dette budskab. Dernæst er det en *sjælesørgerisk* bog. Både offermotivet (p.128), genløsningsmotivet (p.156) er sjælesørgeriske, fordi de taler om, hvad der er sket med Kristus for os og uden for os.

Endelig stilles dernogle *selvransagende spørgsmål*, som ikke mindst forkyndere bør tage til sig. (f.eks. pp.219, 224f. 234). Jeg anbefaler bogen meget varmt.

Peder-Henning G. R. Kristensen

PA JESU TID.

OLAV UGLEM

DANSK LUTHERSK FORLAG, 1983

PRIS: 45,- KR.

SIDER: 106

Også denne bog skal hilses velkommen. En sådan har længe manglet. Bogen er en "Nyttestamentelig samtidskundskab", som undertitlen angiver. I ni kapitler gennemgår Uglem de vigtigste områder, nemlig: Israels historie i korte træk (kap 1), Romerriget (kap 2), Israel og dets forhold til Romerriget (kap 3&4), religionen, templet, fester m.m. (kap 5-8) samt Jerusalems ødelæggelse og jødedommens konsolidering. (kap 9). Bogen er tilpas lille og lettilgængelig og samtidig alligevel oplysende. Altså en god bog til én, der vil vide mere om NTs tid uden at bruge for megen tid på det. Bogen indeholder fine tabeller, diagrammer, illustrationer, hvilket er endnu et plus. Et godt register gør den til en udmærket opslagsbog oven i købet. Desuden koster den ikke en formue. Konklusion: Varm anbefaling til den læge bibellæser, bibelkredsen m.m.

Georg Stubkjær Adamsen.

MARTIN LUTHER - KIRKENS REFORMATOR.

HANS PETER MOGENSEN

DANSK LUTHERSK FORLAG, 1984

PRIS: 44,85 KR.

SIDER: 63

Bogen er skrevet dels som undervisningsbog til brug i folkeskolens ældste klasser, dels som en kortfattet men alligevel nogenlunde dækkende skildring af Luthers liv og betydning. Og kort er den, bogen kan læses på et par timer i sofaen. Dispositionen er klar, den følger kronologisk Luthers liv, med et kapitel om romerkirken i den

ene ende og om Luthers fortsatte betydning i den anden. Ellers er indholdet stærkt personcentreret og bibringer den minimumsviden, der på universitetet forventes medbragt fra grundskolen, og som de fleste først stifter bekendskab med i KF-undervisningen, når de hører: Og som I jo sikkert véd....

Teknisk set har bogen en fin typografi og lay-out, og med foto's eller illustrationer på næsten hver eneste side må bogen være læsevenlig også for den unge målgruppe.

Som det vel er fremgået er bogen absolut ikke nogen banebrydende teologisk svær vægter, og som enhver bog af denne størrelse kan den kritiseres for ikke at give et fuldt ud dækkende billede af Martin Luther - Kirkens reformator.

Flemming Bæk Markussen.

HVORFOR HERRE? -

OM JOB, LIDELSE OG HERRENS BUDSKAB.

GUTTORM RAEN

DANSK LUTHERSK FORLAG 1983

PRIS: 50,- KR.

SIDER: 111

Denne lille bog om Jobs bog har sit udspring i forfatterens bibeltimer, holdt i Japan, og hans personlige bibelstudium.

Indledningsafsnittet "Hvorfor prøvelser" har nogle udmærkede betragtninger om prøvelserne. Prøvelserne hører med til kristenlivet ifølge skriften, se f.eks. 1.Pet.4,12 og Jak.1,2. Prøvelserne skal modne os til at hjælpe andre, og vi kan lære af prøvelserne, at Herren er os nær, også når Han føles fjern.

Derefter går GR over til at gennemgå Jobs bog del for del; der er ikke tale om en kommentar til hvert vers, han nøjes med at pege på centrale ting i hvert af bogens afdelinger, og derefter trækker han linierne op til slutningen af bogen.

GR skildrer Jobs klage, at han ikke kender noget til synd i sit liv, der kan forklare, hvorfor han må lide. De tre venner

Elifaz, Bildad og Zofar er ikke til stor hjælp i nødens stund. Heller ikke Elihus' ord kan trøste Job, selvom hans tale ligger nærmere ved Guds egen tale til Job. Job er utrøstelig og vil gå i rette med Gud, men på intet tidspunkt tvivler Job om Guds eksistens, sådan som tilfældet så ofte er i dag.

Først da Herren selv taler direkte til Job, indser han sine fejltrin og indrømmer: "Jeg havde kun hørt et rygte om dig, men nu har mit øje set dig". Hermed er prøvelsen til ende, og Jobs sidste dage blev mere velsignet end de første, han havde holdt fast ved Gud, selv om han ikke forstod Ham.

Dette er, hvad GR ønsker at vise os med denne bog, idet han bruger Jak.5,11 som en slags "tolkningsnøjle" til Jobs bog. Bogen kan anbefales, ikke som vægtig teologisk, litteratur, men som en god oversigt over Jobs bog, og som en hjælp i også en stud. theol.'s personlige bibelstudium.

Bjarne Hougaard-Sørensen

KRISTEN FEMINISM GUDSBILD OCH FILOSOFISK BAKGRUND

CARL HENRIK GRENHOLM &
EBERHARD HERRMANN

LUND 1982

SIDER:

PRIS:

Hvad er feminisme, og hvor har den sine rødder?
Hvad er kristen feminisme til forskel fra liberalistisk, marxistisk og eksistentiaalistisk feminisme?
Hvad er feministisk teologi i forhold til traditionel patriarkalsk teologi?
Hvad er de feministiske teologers filosofiske forudsætninger?

Disse og flere emner fra den aktuelle debat om feministteologi har de to svenske forfattere behandlet i to foredrag, hvorudfra bogen er blevet til.

Feminismen er en livsholdning, og dens idéhistoriske grundlag er oplysningstid-

ens ideer om menneskets naturlige rettigheder, og om alle menneskers ligestilling.

Til moderne feminisme hører teorien om patriarkatet: Hele vort samfund er gennemsyret af et patriarkalsk system, hvor magten er fordelt efter kønsgrenser, så manden hersker, og kvinden tvinges til underkastelse. Samfundet er således præget af den såkaldte sexisme - et fænomen af lignende art som racismen. Modsat den patriarkalske verdens vægtlægning på rationalitet, fornuft og intellektualitet, er verden i følge en feministisk virkelighedsforståelse en organisk ikke-sexistisk helhed, hvor der råder fred, respekt for naturen, fællesskab mellem mennesker osv.

Den feministiske teologi har det særpræg - til forskel fra andre typer feminisme, hvoraf nogle ønsker kristendommen afskaffet - at den vil forene den kristne tros indhold med det ovenfor skitserede feministiske vurderingssystem og perspektiv på tilværelsen. Det betyder imidlertid, at der må tages afstand fra patriarkalsk teologi, som bl.a. har været medvirkende til kvindeundertrykkelsen. Kirken har i kraft af dens mandlige ledere påberåbt sig tekster som understøtter det patriarkalske kønsrollemønster. Her nævnes bl.a. Luther, Bonhoeffer, Brunner som repræsentanter for skabelsesordningsteologien. Denne teologi giver iflg. feministteologerne en guddommelig sanktion for et hierarkisk verdensbillede, hvor kvinden defineres gennem hendes underordning under manden. C.H.Grenholm advarer mod skabelsesordningsteologien, da den medfører en risiko for, at man identificerer Guds skaberordning, med de rådende hierarkiske (feudale, kapitalistiske osv.) skabelsesordninger, der blot er produkter af syndige menneskers indsatser. Man bør som feministteolog lægge vægt på NTs ligestillingsperspektiv (Gal 3) og menneskeværdsprincip, siger C.H.Grenholm. Det betyder bl.a. en afstandtagen fra kønsdiskriminerende tekster som 1. Kor 11 og 14. Desuden anfører feministteologien, at NT ikke har noget entydigt syn på forholdet mellem mand og kvinde.

Alternativet til denne patriarkalske teologi består iflg. den amerikanske feministteolog Mary Daly i en befrielse fra sproget. Hun vil befri de traditionelt mandlige symboler - Gud som far,

herre og dommer, da disse har bidraget til at legitimere den rådende mandsrolle - givet den en slags guddommelig sanktion. Mary Daly mener simpelthen, at man i den patriarkalske teologi har gjort uret mod det gudsbillede, Jesus giver.

For hende er alternativet imidlertid ikke at bytte disse maskuline guds-symboler ud med feminine. Hun går helt imod antropomorfe gudsbilleder. Talen om Gud må gøres helt uafhængig af et symbolsprog farvet af rådende kønsroller. Dette kan kun ske gennem en kvindefrågørelse - dvs. en ontologisk åndelig revolution, hvor kvinden bliver et helt menneske, og den hun virkelig er! Denne frigørelse kræver en kamp, som medfører, at mennesket bliver fremmedgjort overfor sig selv - får et radikalt møde med intetheden (her knyttes til ved Tillich).

At opleve kvindens fremmedgjorthed i den patriarkalske verden kræver mod. Dette eksistentielle mod er dybest set en erfaring af delagtigheden i Gud, som er "selve det værende", og derfor giver mulighed for selvvirkeliggørelsen. Bogens anden forfatter tager netop tilknytning til Tillich op.

Hvis Tillichs symbolteori er en logisk forudsætning for feministteologien, mener han feministteologien må forkastes. Ikke pga. feministteologiens ærinde, men pga. de filosofiske forudsætninger, den hviler på.

Bogen giver et kortfattet indblik i, hvad en lille gren af feministteologien går ud på. Alene herudfra er det ikke muligt at vurdere feministteologien som sådan.

Den hurtige afvisning af visse dele af 1. Kor. - der af C.H.Grenholm alene begrundes i, at Paulus her er fortalere for kønsdiskriminering - er imidlertid et af de steder, hvor jeg bliver betænkelig og stiller spørgsmålstegn. (Hvilke konsekvenser sådanne betæneligheder får for en samlet vurdering af feministteologien, kan jeg dog ikke vurdere!!),

Samtidig mener jeg, at feministteologien (om ikke andet) peger på særdeles væsentlige emner. F.eks.: Hvad er sammenhængen mellem kirkens forkyndelse og den undertrykkelse, som kvinden har været udsat for op gennem historien? At også kvinder med deres verdensbillède og erfaring kan give et væsentligt bidrag til udformningen af kristen trosfare

og etik i dig, anser jeg ligesom bogens to forfattere - for væsentligt at fastslå.

Elin Skoven.

CHRIST ASCENDED

BRIAN DONNE

THE PATERNOSTER PRESS

PRIS: £ 3,80

SIDER: 98

Bogen har undertitlen: A study of the significance of the Ascension of Jesus Christ. Donne, der selv er præst, ønsker at pege på, hvilken betydning himmelfarten har med henblik på at danne forbindelsesled mellem to af kristendommens grunddogmer: opstandelsen og ophøjelsen. Donne ønsker netop at vise, at himmelfarten ikke blot teologisk men også historisk er en *selvstændig* del af den kristne tro. Mange forskere mener nemlig, at eftersom det kun er de lukanske skrifter (dog under forudsætning af, at man regner den lange Markusslutning for vægte), der omtaler himmelfarten, så er det Lukas selv, der i sin bestræbelse på at danne forbindelsesled mellem evangeliet og Acta, har udskilt himmelfarten som en selvstændig historisk begivenhed fra opstandelsen.

I kap. 1 foretager forfatteren en analyse af hovedstederne til himmelfarten i Lk. 24,50-53 og Acta 1,1-11. Han har her en forholdsvis grundig diskussion af det tekstkritiske materiale til Lk. 24,51b og gør rede for forskellen mellem Lk-evangeliet og Actas beretning. I kap. 2 undersøger han det øvrige NT-materiale. Her ud fra konkluderer han, at det ikke kun er i de lukanske skrifter, at vi finder henvisninger til himmelfarten, men at også de øvrige NT-forfattere har kendt til himmelfarten. Det kommer bl.a. til udtryk i ord som ὑπερουψώ, ἀναβαίνω og ἀνελήμωθη.

I kap. 3 foretager Donne en teologisk vurdering af himmelfarten. Her viser han, hvorledes det bliver umuligt at

tale om Kristi ophøjelse, hans ypperstepræstelige funktion i Hæmlen, sendelsen af Helligånden, det kristne håb og den endelige herlighed, hvis ikke man har himmelfarten med som det, der danner forbindelsesled mellem Kristi opstandelse og herliggørelse. Til slut har Donne et kapitel, hvor han forsøger at vurdere himmelfartens betydning for nutidig tro. Bogen udmerker sig ved at føre en dialog med adskillige af de kendte engelsksprogede og kontinentale teologer. Forfatteren henviser i et righoldigt noteapparat til disse teologer. Det er på én gang en styrke, men det virker også lidt irriterende med de mange noter, som ofte kun gentager det, som forfatteren allerede selv har udtrykt.

Donne er ude i et vigtigt ærinde, når han ønsker at holde teologer fast på, at himmelfarten er en *selvstændig* - omend nært forbundet med opstandelsen - del af Kristusbegivenhederne. Hvis ikke Kristus er farets til himmels, hvad er der så blevet af hans legeme? Og hvordan skal vi ellers forklare, at rækken af tilsynkomster pludselig ophørte? Hvordan kan vi ellers tro på den ophøjede Kyrios? Donne argumenterer eksegetisk og dogmatisk for himmelfarten som en af de grundlæggende trossandheder i den kristne tro.

Mogens G. Jensen

ISLAM. A CHRISTIAN PERSPECTIVE

MICHAEL NAZIR-ALI

PATERNOSTER PRESS, 1983

PRIS: £ 4,80

SIDER: 182

Michael Nazir-Ali, der er født i Pakistan og er rektor ved katedralen i Lahore, fastslår i prologen, at denne bog ikke er endnu en introduktion til Islam. Derimod vil han søge at give en vurdering af forskellige facetter i Islam ud fra et kristent synspunkt. Denne vurdering er altså givet af en kristen, der har en muslimsk baggrund, og som lever i en muslimsk sammenhæng. Det skal dog påpeges, at en del af bogen alligevel må

betegnes som en introduktion til Islam, i hvert fald de tre første kapitler har en sådan karakter. Læsere, der er velinformeret om dannelsen og udviklingen af Islam, kan derfor læse hurtigt hen over disse afsnit.

I det fjerde kapitel med titlen "Modern Revival" begynder Nazir-Ali en gennemgang af det fænomen, der ofte i dansk litteratur kaldes den islamiske vækkelse. Han starter helt tilbage i det attende århundrede, hvor der opstod en strengt ortodoks retning kaldet wahhabitterne. En af grundene til at tage dette udgangspunkt er, at magthaverne i Saudi-Arabien tilhører denne retning. En anden bevægelse, der spillede og spiller en stor rolle i store dele af den arabiske verden, er det muslimske broderskab, der blev grundlagt i 1827. Med udgangspunkt i disse to bevægelser gennemgår forfatteren forskellige "ideologier" inden for Islam.

I kapitel seks (Return to Fundamentalism) ses der nærmere på de fundamentalistiske bevægelser, der i dag præger store dele af den islamiske verden. Der ses særligt på, hvilken indflydelse fundamentalismen har haft på lovgivning, økonomi og kultur. Nazir-Ali kan konstatere, at liberalismen stort set har slået fejl inden for Islam.

Bogen afsluttes med et kapitel om de kristne kirkesamfund i de muslimske lande. Forfatteren ser særligt på problemerne omkring mission i disse lande og på de spørgsmål, der rejser sig i forbindelse med, at muslimer konverterer til kristendommen.

Nazir-Ali har en del rimelige kritikpunkter med hensyn til de missionærer, der er udsendt fra vesten. Han mener, at missionsselskaberne ofte med held kunne ansætte en lokalperson til at løse de opgaver, der nu løses af missionærerne. Dette er helt sikkert rigtigt i mange tilfælde, og det sker da også i nogen udstrækning. Problemet er blot, at den kontakt, "giverne" har til missionsselskaberne, ofte opstår via en udsendt missionær. Hvis missionsselskaberne fulgte forfatterens råd helt igennem, kan det derfor frygtes, at deres økonomi ville blive forværret.

Det andet emne, Nazir-Ali ser nærmere på, er som nævnt de forhold, der møder muslimer, der konverterer til kristendommen.

Specielt af hensyn til Kirkevækst-folkene skal det nævnes, at han her drøfter de såkaldte "convert-churches" anvendelighed. Spørgsmålet om særlige kirker for omvendte kommer frem, fordi de etablerede kirker i det islamiske område ofte har svært ved at absorbere konvertitter.

Bogen er absolut læseværdig og kan anbefales til læsere, der ønsker et nærmere kendskab til den islamiske verden set ud fra en kristens synspunkt. Bogen kan dog ikke bære betegnelsen enestående, idet de fleste (om ikke alle) emner, den omhandler, er behandlet i forskellige andre bøger, hvoraf en del er tilgængelig på dansk.

Heinrich Pedersen

ISLAM AND CHRISTIANITY

B.D. KATEREGGA & D.W. SHENK

EERDMANS

PRIS:

SIDER: 179

Undertitlen til denne bog er "A Muslim and a Christian in Dialogue", og denne undertitel angiver klart og tydeligt formålet og indholdet af denne bog. Den er delt i 2 dele, hver del består af 12 kapitler.

1. del er skrevet af Badru D. Kateregga, der iflg. forordet er sunni-muslim, og 2. del er skrevet af David W. Shenk, der iflg. det samme forord er evangelisk protestant - en evangelisk protestantisme, der ud fra indholdet at dømme er mere reformert end luthersk præget.

1. og 2. del er helt parallelt opbygget, så kap. 1 og 13 omhandler det samme emne, kap 2 og 14 det samme emne osv. I kap. 1 skriver Kateregga om "There is no god but Allah", hvorefter Shenk til slut i kapitlet kommer med et kort svar fra kristen side. I kap. 13 skriver Shenk parallelt hermed om emnet "The Lord God is One", hvortil Kateregga så svarer. I nogle kapitler er der så endnu et svar eller rettere en præcisering til det første svar. Det vil sige, at bogen består af en kort dogmatisk fremstilling af Islam i 1. halvdel og en lige så kort fremstil-

ling af kristendommen i 2. halvdel. Denne parallelle opbygning sammen med de korte svar fra "modparten" giver mulighed for en sammenligning af de 2 religioner, hvilket skulle lette muligheden for at få en dialog i gang mellem muslimer og de kristne. Det letter også dialogen, at begge dogmatiske fremstillinger er overskuelige og velskrevne og meget omfattende trods deres beskedne omfang ret sidemæssigt set.

Jeg kender ikke så meget til Islam, og derfor har jeg svært ved at vurdere det saglige indhold af 1. halvdel, men netop på denne baggrund finder jeg fremstillingen god, idet den på en let tilgængelig måde redegør for den islamiske tro og livsform. Den eneste indvending jeg har, er den utroligt idealiserende beskrivelse af profeten Muhammed, men sådan må en muslim vel se på Allahs udvalgte profet. Derimod synes jeg, at Shenks svar til Kateregga her i første halvdel er for vage. Jeg synes, at han flere steder går for langt i anerkendelsen af Islam og Allah, selvom det ganske vist er en forudsætning, der slås fast allerede i forordet, at muslimer og den kristne tror på den samme Gud! Katereggas svar til Shenk i 2. halvdel er mere klare og ikke så "udglattende". Nogle få ting i Shenks fremstilling af den kristne tro har undret mig, som f.eks. dateringen af apostelmødet i Jerusalem til år 43 (p.145) og Josuas Bog som en del af Torahen (p. 111). Shenk gør (i det i øvrigt udmærkede afsnit om frelsen ved troen på Jesus) ikke ret meget ud af, hvordan vi trænger til frelse, nemlig at vi ellers vil blive dømt til evig fortabelse, men det fremgår dog indirekte flere steder. Bortset herfra er det en god og velskrevet fremstilling.

Der er en fælles konklusion bag i bogen, hvor den fundamentale forskel mellem kristendommen og Islam understreges på en god måde samlet omkring spørgsmålet nederst side 169: Hvordan viser Gud/Allah sin kærlighed og nåde? Er det ved at ofre sin søn i den lidende og genløsende kærlighed, eller er det ved at give en perfekt lov, som mennesker må forsøge at overholde? Det er en fundamental forskel.

Desuden er der bag i bogen 2 meget nyttige ordforklaringer - en for specielle islamiske udtryk, begreber og personer og en tilsvarende for kristne "fagudtryk". Alt i alt er det en bog, som kan anbefa-

les, hvis man uden for stort besvær vil vide mere om Islam og sammenligne Islam med vor egen kristne tro.

Herluf Christensen

**ORGANIZING FOR EVANGELISM.
PLANNING AN EFFECTIVE PROGRAM
FOR WITNESSING**

ALVIS C. RUETER

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE, 1983

PRIS: \$ 2,95

SIDER: 64

Dette lille, meget overkommelige hæfte virker som et velgørende pust blandt meget afødet, der igrøvrigt udgives for lutherske kristne.

Praktisk anvisning for den, der ønsker selv at være aktiv udadvendt i sin kristne tro, og som ønsker også at se hele sin menighed draget ind i en evangeliserende livsstil. Hvorfor deler vi vores tro med andre? Hvad kan forhindre budskabet i at ankomme? Dvs. en undersøgelse af hvilke ting, der er vigtige at hæfte sig ved for såvel afsender som modtager. Hvordan mobiliserer man menigheden, så den lever udadvendt, og samtidig er et fællesskab, hvor alle nye finder en meningsfuld plads og ikke blot dropper ud igen?

På alle principielle og praktiske spørgsmål gives der en række konkrete anvisninger efter den recept bogen selv anviser, for at menighedens mobilisering kan lykkes. Forfatteren skriver: "I suggest that the best plan is to set goals, that are *attainable, measurable and meaningful*. Churches need to decide to do something. They need a focus."

Det lykkes forfatteren at leve op til sine egne krav, og hæftet kan anbefales til den, der tumler med de skitserede spørgsmål.

Peder Poulsen

TYPOS. THE TYPOLOGICAL INTERPRETATION OF THE OLD TESTAMENT IN THE NEW

LEONHARD GOPPELT

EERDMANN'S, GRAND RAPIDS 1982

PRIS:

SIDER: 264

Denne bog er en oversættelse af Goppelts doktordisputats fra 1938, og det siger allerede på 2 områder noget om indholdet: For det første er det en teologisk betydningsfuld sag, eftersom man vælger at oversætte og nyudgive den igen efter 40 års forløb. For det andet må det indrømmes, at der er løbet meget vand i havet i denne periode, eller sagt med andre ord: den nyere debat omkring typologien er af gode grunde ikke medtaget. Dette opvejes dog en smule af bogens afsluttende del, som er en opfølgning af emnet indtil 1964. Ligeledes er det fyldige forord af E.Earle Ellis med til at ajuorføre linierne i typologi-forskningen, og med Goppelts egne ord gælder det derfor: "The following study of the typological use of the OT in the NT is no more recent treatment has been published to take its place".

Bogens første del består af en gennemgang af "Typology in late Judaism". Dette er en grundig - men tung - indføring i brugen af typologi i hhv. palæstinensisk og hellenistisk jødedom. Heldigvis er der her i øvrigt som det eneste sted anbragt en opsummering efter afsnittet, hvilket gør de første 50 sider mere overkommelige.

I anden del af bogen gælder der så "Typology in the New Testament", hvor 150 sider bruges på en fint disponeret gennemgang af aktuelle steder. Der findes utallige skrift-henvisninger, og på denne måde væves der et netværk af forbindelser mellem GT og NT. Dette sker ikke bare, hvor det er ud-talt brug af typologi, men også ved Goppelts fremragende evne til at finde henspilninger til GT-lige tankegange og begivenheder. I denne forbindelse skal også nævnes de ikke mindre end 20 sider index over benyttede skriftsteder. Dette gør bogen værdifuld som opslagsværk i for-

bindelse med NT-teologi-- eller almindelig prædikenforberedelse for den sags skyld.

Ud fra en frelseshistorisk synsvinkel formår Goppelt at forbinde GT og NT på en måde, der bevirker befrugtende for forståelsen af begge dele. I den løbende hermeneutiske debat er der derfor her en særdeles positiv og frugtbar indfaldsvinkel til en helhedsforståelse af skriften.

Bogens sidste afsnit om "Apocalypticism and Typology in Paul" er som før nævnt en opfølgning af debatten indtil 1964. Her behandles også typologiens forhold til den historisk-kritiske metode.

Alt i alt en anbefalelsesværdig bog på trods af alderen. Der er en befriende helhedssammenhæng at hente i forholdet GT/NT, ligesom det er muligt at benytte bogen som opslagsbog i forbindelse med NT-eksegese. Samtidig er det en vægtig indføring i typologien, hvor det med forfatterens egne ord gælder om bogen: "... it will provide intelligent readers with a basic introduction to the subject with which it deals and to the relevant exegetical material".

Niels Sørensen

ADGANG TILLADT FOR UVEDKOMMENDE

GEORG S. GEIL

AROS FORLAG

PRIS: KR. 89,85

SIDER: 166

Georg S. Geil, domprovst ved Budolfi kirke, Ålborg, er vel kendt af alle, og behøver ikke nærmere præsentation. Endnu engang har han fået udsendt en prædikensamling, der igen er ført i den for Geil så karakteristiske, utraditionelle og fornyende danske sprogstil. Geil er, som altid, godt hjemme i litteratur og poesi, og han formår som få at krydre let behageligt sine prædikener hermed - til anskueliggørelse af evangeliet. Bogen indeholder 41 prædikener, hvoraf de 4 er brugt ved særlige lejligheder. Alene det at læse prædikenernes overskrifter virker inspirerende, ligesom bogens titel: "Adgang tilladt for".

Niels Jørgen Langdahl

Tanker ved juletid

EN JULEFØRTELLING AF HOLGER SKOVENBORG

Tænk, at han her midt i juletiden skal sidde helt alene på et lille værelse i Århus, i den store by, - langt væk fra familie og venner. Bedste så barnebar-net, der studerede i Århus, klart for sig: Theodor siddende på de mørke vinter-aftener i sit mørke og klamme kælderværelse, - med et enkelt skrabet stearinlys i den øde vinduesskarm, - stirrende med hånden under kind ud af det lille kældervindue, - stirrende med tomme øjne en lille halv meter, til hans øjne møder den bælgmørke lyskasses grå beton, - kun oplyst af det snart nedbrændte blafrende stearinlys.

Ak ja, Bedste så det soleklart for sig og fik en klump i halsen, så hun end ikke kunne få een af Kjeldsens hjemmebagte og gyldensprede klejner ned.

Imens Bedste således fra Nordvestervrå sendte varme tanker til Theodor i Århus, sad han i opholdsstuen og sludrede med "gutterne". Jaja, kaffen var vel ikke alt for varm, - man kan jo ikke være hel-dig hver gang, - men det gjorde nu godt, at sidde her sammen med kammeraterne. Han kom til at tænke på, hvor mange han egentlig havde lært at kende her i Århus, - det var flere end han kunne overskue. Det blev nu også til en hel del pauser mellem år og dag.

Det forunderlige var, at man også på det her sted lærte lærerne at kende. Hvis han skulle sige det rent ud, ja, så var han nærmest blevet dus med lærerne. Ikke

bare sådan et anstrengt og let nervøst "du", men sådan rigtigt, ligefremt og naturligt dus. Oftest tænkte han faktisk ikke over denne sprogbrug, det kom bare af sig selv. Han kom til at rødme af stolthed ved tanken, - men det gjorde ikke noget, for de andre ved bordet kunne jo ikke vide hvorfor han rødmæde. De regnede heldigvis nok med, at det bare var fordi, han var blevet forelsket i een eller anden KFS-pige, - eller sådan noget.

Hvis han skulle sige det rent ud uden at være beskeden, så var det ikke bare lærerne, han var dus med, - men også doktoren. Sådan een havde de nemlig også her. Det var godt nok ikke så tit doktoren sad her og drak kaffe, - han læste vist temmelig meget, - men ind imellem skete det, at han sad her lige midt imellem alle studenterne, - og det uden at han havde bedt nogen om at flytte sig først, så han kunne få plads. Theodor ville nu ellers svært gerne rejse sig for ham, - men nej, engang var han endda kommet til at sidde ved det samme bord som doktoren. Sådan noget havde han da aldrig oplevet ovre på den anden side af Ringgaden. Der havde han nu vist egentlig heller ikke drukket så mange kopper kaffe...ná, men altså han var blevet frygtelig nervøs, da doktoren havde sat sig ved det samme bord som han selv. Han fortroed med det samme, at han alligevel ikke havde fået lært udenad, hvad der stod i det dér vers i Mattæusevangeliet, som doktoren engang havde skrevet en stor bog om. Men det viste sig hurtigt, at man godt kunne snakke helt almindeligt med ham, - det gjorde de andre nemlig.

Theodor havde også syntes, at han ville blande sig i samtalen, og derfor havde han taget een af de karakteristiske termokander og havde tilbudt doktoren at skænke op til ham. Det havde han godt nok nær fortrudt. Han klumrede nemlig i det på to punkter: dels var der på sædvanlig vis ingen kaffe i kanden, og dels kom han til at sige "De" og "Doktor" til doktoren. Men det gik nu ikke så galt, for de andre opfattede nemlig begge dele som en spøg, - selv doktoren, der ovenikøbet med sit karakteristiske tonefald spørgselfuldt havde bemærket, at studenter, de er nu ikke, hvad de har været. På den måde var det gået til, at Theodor ovenikøbet havde ført en slags samtale, - omend den kun bestod af sådanne to bemærkninger, med doktoren selv. Theodor vidste snart ikke, hvor han skulle gøre af sig selv, så stolt var han.

I den lille "lejlighed", som man så flot kaldte Bedstes værelse på plejehjemmet i Nordvestervrå, stod fjernsynet tændt. Der var skruet højt op for lyden, men Bedste havde bare taget høreapparaterne af. Det var nu pænt gjort af plejehjems-assistenten at tænde for fjernsynet, tænkte Bedste godmodigt, selv om hun ikke kunne forstå, hvorfor hun skulle se filmorientering, når hun alligevel ikke kunne komme i biografen.

"Jeg kunne måske sende nogle klejner til ham". Bedste kunne ikke få den stakkels dreng i Århus ud af hovedet. Hende selv glædede klejnerne alligevel ikke. Hun kunne jo af bare medlidenhed ikke få dem ned for den der klump i halsen. Bedste tænkte, at klejnerne ville være de eneste julegodter, som Theodor ville få, inden han kom hjem juleaften. De ville nok lyse op i hans mørke kældertilværelse og give de lange vinteraftener en hurtigere ende. Og Bedste tog omhyggeligt og pakke-de klejnerne i en æske. Derefter skrev hun et brev. Ak ja, det smertede i de gigtsvage hænder. De havde vredet mange gulvklude. Men drengen skulle ha' et brev. Måske var det den eneste julehilsen, han ville få i denne store fremmede by, hvor han ikke kendte nogen mennesker. Hun tænkte nøje over, hvad hun skrev, for det ville blive læst igen og igen af Theodor, når han sad med tankerne hos sin kære familie.

Bedste var stolt. Tænk at han havde taget den svære beslutning at rejse helt derover for at studere. Joo, han havde ben i næsen den dreng. Det havde hans morfar også haft. Bedste kom et øjeblik til at ønske, at hun havde ham hos sig endnu, men så skammede hun sig: skulle hun føle sig ensom, hun som havde fjernsyn, og som personalet kiggede ind til flere gange om dagen. Hun som havde en hel skuffe fuld af tændstikæsker pyntet med rigtige plastikperler, selv om hun ikke røg. Hun som fik så mange beskæftigelsestilbud her på plejehjemmet. Og alligevel ringede hendes børn ovenikøbet mindst een gang om måneden til hende.

Hun følte sig næsten ikke værdig til at skrive til Theodor. Men han ville nok bære over med hende. Han er så god af sig. Men i pakken til Theodor lagde hun et par bøger af Morten Korch. Hun mente, hun havde set ham læse en bog af een eller anden Koch engang, så de ville nok interessere og adsprede ham lidt sammen med klejnerne, når han på disse lange og mørke vinteraftener sad alene på sit værelse i Århus. Han havde jo altid været en læsehest, når han besøgte sin morfar og mormor før i tiden.

Joo, Theodor glædede sig over sine venner, store og små, her i Århus. Det var måske af og til lidt anstrengende, specielt her i juletiden, hvor der næsten ikke gik en aften uden, at han var med til een eller anden juleafslutning eller privat julekomsammen. Det var meget hyggeligt, men det var unægtelig gået noget ud over eksamenslæsningen. Han havde ellers bestemt, at det skulle være anderledes i år. Det havde han godt nok også gjort sidste år, - men denne gang skulle det jo ha' været alvor med det. Måske kunne han godt ha' holdt lidt kortere pauser om dagen her de sidste par uger, hvor han havde været så meget i byen for at slappe af om aftenen.

De er nu gode til at bage, de der KFS-piger. Brunkager, pebernødder, - ja een havde ovenikøbet bagt klejner selv, - det er vist ellers ret svært. Drengene havde normalt købt noget, - men det er nu også dejligt med marcipan og romtoppe og lakridskonfekt. Joo, det havde været en god juletid, - selv om..., - ja indi-

mellem kunne han nu godt ha' tænkt sig en enkelt stille aften. det kunne godt være anstrengende altid at være sammen med andre. Man skulle jo helst være i godt humør og være sådan lidt lystig. Særligt siden den lille episode med doktoren. For nu ventede de allesammen af ham, at han indimellem fik et pudsigt indfald og kom med en frisk bemærkning. Det var jo ikke altid så ligetil. Godt nok er det da ikke bare pjat og sjov hele tiden. Nogle aftener havde de f.eks.

været til julekoncert i een eller anden kirke, - inden brunkagerne og gloggen altså. Det er da meget kulturelt.

Men derfor kunne det nu alligevel godt være rart med en enkelt stille aften ale-
ne på værelset. Sådan med nogen juleka-
ger på bordet og med een eller anden u-
kulturel roman i hånden. Ligesom når vi
besøgte Bedste i juleferien, før hun kom
på plejehjem.

IXØVC, Menighedsfakultetets Studenterblad, er et bibeltro teologisk tidskrift, der udkommer fire gange årligt. IXØVC henvender sig primært til studenterne på Menighedsfakultetet og tager emner op, som har betydning for studenten i hans studium med henblik på en senere tjeneste i kirken. IXØVC lægger hovedvægten på teologiske artikler, boganmeldelser og informationer af interesse for Menighedsfakultetets studenter. Enhver, der kan gå ind for Menighedsfakultetets grundsyn er velkommen til at indsende artikler for optagelse i bladet - Menighedsfakultetets egne studenter indlæg har dog altid prioritet, ligesom redaktionen ikke er forpligtet til at optage alle indsendte artikler.

Adresser

KONTORET:

Menighedsfakultetets kontor: Katrinebjergvej 75, 8200 Århus N. (06) 16 63 00.
Forretningsfører: Jens Olesen, Carit Etlarsvej 25,1 tv. 8230 Åbyhøj (06) 15 31 04.
Assistent: Bodil Larsen.

LANDSSEKRETER:

Cand. theol. Kurt Larsen, Kalmargade 35, 8200 Århus N. (06) 16 31 19. (privat).
(06) 16 63 00. (på MF).

MF's REPRESENTANTSKAB:

Formand: Poul Langagergaard, Prangervej 140, 2. 7000 Fredericia. (05) 92 45 45.
Næstformand: Fuldmægtig Samuel Roswall, Hillerød. (02) 28 63 23.

MF's BESTYRELSE:

Formand: Bibelskolelærer, cand. theol. Erik Bang, Børkop. (05) 86 86 63.
Næstformand: Sognepræst Niels Jørgen Kobbersmed-Nielsen, Redsted M. (07) 76 21 11.

LÆRERRÅDET VED MF:

Formand: Teol. dr. Kai Kjær-Hansen, Ellebækvej 5, 8520 Lystrup. 22 64 70.
Cand. theol. Asger Chr. Højlund, (pt. studieorlov, Lund, Sverige.)
Cand. theol. Peter V. Legarth, Vorregårdsallé 77, 8200 Århus N. 16 18 18.
Cand. theol. Kurt Christensen, Kantorparken 14, st.th, 8240 Risskov. 21 28 10.
Cand. theol. Carsten Vang, Max Müllersgade 3,3.tv, 8000 Århus C. 19 86 19

STUDENTERRÅDET VED MF:

Formand: Kurt Kristensen, Musvågevej 16,4.tv, 8210 Århus V. 10 56 58.
Anders Dalgaard, Skanderborgvej 19, st.tv, 8000 Århus C. 11 22 96.
Keld Skovgård Pedersen, Niels Juelsgade 91, st.tv, 8200 Århus N. 10 41 76.
Kathrine Lodberg Wejse, Randersvej 7, st.th, 8200 Århus N. 10 52 37.
Johannes Christoffersen, Bentesvej 69,1.tv, 8220 Brabrand. 25 11 64.
Heinrich Pedersen, Helge Rhodesvej 11,2., 8210 Århus V. 16 86 34.
Bent Oluf Damm, Brammersgade 11,1., 8000 Århus C. 19 04 42.
Ellen Hessellund, Fasanvej 8, 8210 Århus V.

STUDIEVEJLEDERNE VED MF:

Stud. mag. Gerda Vibe Smidt, Jordbrovej 27, st.tv. 8200 Århus N. 16 71 19.
Stud. theol. Peter Nord Hansen, Reykjaviksgade 12 a, kld. 8200 Århus N. 10 71 84.

STUDENTERNES TELEFON: (06) 16 61 43.

Opkald til studenter bedes så vidt muligt ske mellem kl. 12 og 13,
samt efter kl. 15.

Indhold:

<i>Freddy Christensen: Bøn for den lidende og forfulgte</i>	
del af kirken	s 137
<i>Leder: Trosbegreb - hvilket?</i>	s 138
<i>Jens Henrik Jakobsen: Sjælesorgen og skyldproblemet ...</i>	s 140
<i>Poul Langagergaard: Mission og evangelisation i dag ...</i>	s 149
<i>ØKONOMIXØYC</i>	s 158
<i>Ellen Hesselund og Lisbeth Filtenborg Christensen:</i>	
Kvindelige teologer - noget særligt?! ...	s 159
<i>Studentermødet på MF e. 84</i>	s 162
<i>Bøger tilsendt redaktionen</i>	s 165
<i>Bog anmeldelser</i>	s 166
<i>Holger Skovenborg: Tanker ved juletid</i>	s 174